Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε' | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 20 τοῦ Μάη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οἰκονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 248

Μὴ ζητᾶς στὰ λατινικὰ πῶς θὰ μιλήσεις καλὰ γερμανικά. Ρότα τὴ μάννα στὸ σπίτι, τὰ παιδιὰ στοὺς δρόμους, τὸν ἀτλοϊκὸ ἄθρωπο στὸ πάζαρι. Κοίταζέ τους στὸ στόμα πῶς μιλοῦν κ' ἔτσι γράφε.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ὁ καλὸς γραφιᾶς λέει καινούρια πράματα μὲ συνηθισμένες λέξες.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ «Ἄρρωστη Δούλα» (συνέχεια).
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ ἑνὸς λόγου γιὰ τὸ ἐθνικὸ ἔπος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων (τέλος).
Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ. Στὸν αὐλόγυρο τῆς Τέχνης.
ΑΡΓ. ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Γιὰ τὴν «Παγὰ Ἀλλέουσα».
ΞΩΜΕΡΙΤΗΣ. Μιὰ Ἀθηναϊκὴ ἱστορία (συνέχεια).
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Λέκας Ἀρβανίτης, Ρήγας Γκόλφης, Ν. Χαντζάρας, Δ. Παλαμᾶς.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΦΟΡΜΗ ΕΝΟΣ ΛΟΓΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ (*)

Γ'.

Τὸ σημαντικώτερο ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ κριτικοῦ δὲν εἶναι νὰ ἐξετάζῃ μοναχὰ τοὺς δρόμους ποὺ τραβᾶει ὁ νοῦς, μὰ νὰ σημαδεύῃ τους τόπους γιὰ τἄνοιγμα τῶν καινούριων δρόμων. «Ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἀκριτικοῦ ἔπους—εἶπε ὁ Πολίτης—καὶ ἐπὶ τῆς ἀναγεννωμένης λογοτεχνίας ἡμῶν πολλὰ προσδοκῶμεν ἀγαθά. Εἶναι βεβαίως εὐρύς, ἀπεριόριστος ὁ ὁρίζων τοῦ ποιητοῦ, καὶ οἱ δεσμοὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου δὲν πρέπει νὰ παρακωλύωσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς διανοίας αὐτοῦ. Ἀλλ' εἶναι ἐπίσης βέβαιον ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶναι διαρκέστερον καὶ ἡ ἀπὸ τούτου ἐντύπωσις βαθυτέρα, ὅταν τὰς ρίζας αὐτοῦ ἔχῃ εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος. Διὰ τοῦτο ἀσφαλεστάτη ἀφετηρία τῆς νέας Ἑλληνικῆς ποιήσεως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ ἐθνικὸν ἔπος ἐν ᾧ παρακολουθοῦμεν τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, καὶ ὅπερ πραγματευόμενον περὶ τῆς συγκρούσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πρὸς τὸν μουσουλμανικὸν κόσμον καὶ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπιδεικνῦον, καὶ προοιωνιζόμενον τὴν ὁριστικὴν τούτου καθυπερτέρησιν, περικλείει τὰ ἰδεώδη καὶ τοὺς πόθους τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους».

Ἡ ἰδέα τοῦ Διγενῆ καὶ τὰ τραγούδια τοῦ Διγενῆ, τί θησαυρὸς γιὰ τὴν Ποίηση ποὺ φιλοδοξεῖ μαζὶ νὰ ταιριάσῃ τὰ δυὸ ἰδανικὰ τῆς Τέχνης· τὸν ἁρμονικὸ ἀντίλαλο τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ τεχνίτη τὸ ἐλεύτερο κελαΐδισμα! Μαζὶ ἕνα κήρυγμα, κ' ἕνα ὄνειρο. Ὅποιος ἀπὸ μᾶς κρυφονοιώθει τέτοιο θησαυρὸ, πρέπει μαζὶ νὰ νοιώσῃ καὶ μιὰ βαθειὰν ἀνατριχίλα. Ἄλλοι ποιητὲς μεγαλόστομοι σὲ ἄλλα ἔθνη ξαναπῆραν τὶς ἡρωϊκὲς παράδοσες τῶν προγόνων τους καὶ ξανατραγουδήσαν μεσαιωνικὰ τραγούδια μὲ τὸ βάθος τοῦ νοῦ τους καὶ μὲ τὴν τέχνη τοῦ καιροῦ τους. Ὅμως τὰ ἔργα τους αὐτὰ — ἀπὸ τὸ Chaucer τὸν Πατριάρχη τῆς ἀγγλικῆς Μούσας κι ἀπὸ τὸ Σπένσερ, ὡς τὸν Τέννυσον καὶ τὸν Οὐγκὼ λ. χ. — μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ πὼς τιμητικὰ φανερώνουν πιὸ πολὺ τὴν ἀτομικὴ ψυχὴ τῶν ποιητῶν ἐκείνων. Γιατὶ οἱ πατρίδες τους ἀπὸ καιρὸ σὰ νὰ τραβήξαν πιὸ μπροστὰ, σὰ νἀφήσανε πίσω τοὺς ἱπποτικοὺς αὐτοὺς κύκλους, τοὺς ἡρωϊκοὺς αὐτοὺς μύθους, Καρολομάγνους, Ἀρθούρους, Ρολάντους, Νιβελοῦγγεν, καὶ ξέρω γὼ τί ἄλλο· — τὸ νόημά τους σὰ νὰ εἶναι πιὰ περσσότερο, καὶ γενικώτερα, τοῦ παντοτινοῦ ἀνθρώπου, σημαντικὸ, παρὰ, ξεχωριστὰ, μιᾶς πατρίδας. Δὲ συμβαίνει τὸ ἴδιο, νομίζω, μὲ τὴν παράδοση τοῦ Ἀκρίτα. Τούτη ζῇ πιὸ πολὺ στὸ ἔθνος· κι ἂς μὴν ἔχῃ τὸ ἔθνος ὅλως διόλου φωτεινὴ τὴ συνείδηση τῆς ζωῆς τοῦ Ἀκρίτα. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πὼς τὸ ἰδανικὸ τοῦ ἔθνους βῆμα δὲν ἔκαμε μπροστά. Βρισκόμαστε ἀκόμα στὸ βυζαντισμὸ μέσα, μὲ τὶς μεγάλες του ἰδέες, μὲ τὶς μεγάλες του φλόγες, μὲ τὶς μεγάλες του πρόληψες, μὲ τὶς μεγάλες του τύφλες. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας. Τί μοναδικὸ πολύτιμο πανὶ γιὰ νὰ κοπῇ τὸ μοναδικὸ πολύτιμο ἔργο, καθὼς μᾶς δίνει νὰ τὸ καταλάβουμε ὁ Πολίτης, καθὼς εἶν' εὔκολο νὰ τονειρευτῇ κάθε γερὸς ποιητής. Στὸν καιρό μας, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ γνῶμες, λογικὲς κάπως, ὅμως ἄβαθες καὶ μισὲς, ἀκουστῶν κριτικῶν καὶ καλολόγων φράγκων, πιστέψαμε — κι ἀκόμα πολλοὶ τὸ πιστεύουν — πὼς τὸ μεγαλόσκημο ἐπικὸ ποίημα εἶναι εἶδος περασμένο, νεκρό. Ἔτσι ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια κάποιοι ξένοι λεπτόγνωμοι ψυχολόγοι σημειώνανε πὼς εἶναι ἀδύνατο ἡ δραματικὴ τέχνη νὰ καλλιεργηθῇ, καὶ νὰ ξανανθίσῃ, ἀπὸ τοὺς κύκλους τῶν στοχαστικῶν· (αὐτὸ προτοῦ νὰ γίνῃ παγκόσμια γνωστὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἴψεν) Τὰ ἴδια εἶπαν καὶ γιὰ τὴν τραγῳδία. Δὲν εἶναι ἐδῶ καιρὸς καὶ τόπος νἀπλωθῶ σὲ τέτοιες θεωρίες. Σημειώνω μοναχὰ πὼς τὸ ἐπικὸ, καθὼς καὶ τὸ δραματικὸ, στοιχεῖο τῆς ποιητικῆς τέχνης εἶναι οὐσιαστικὸ, καὶ εἶναι ἀχώριστο ἀπὸ κάθε ποίηση κάθε καιροῦ, ἀνεξάρτητ' ἀπὸ τὴ μορφὴ ποὺ παίρνει, καθὼς φανερώνεται στὴν ἱστορία· κι ἀκόμα καὶ ἡ μορφὴ αὐτή, ποὺ τὴ νομίζουμε περασμένη καὶ πεθαμμένη, μπορεῖ νἀναστηθῇ καὶ νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ εἶναι ἀπὸ τὴ μάγισσα πνοὴ τοῦ ποιητή. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας εἶναι ἥρωας ἐπικὸς πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους καμωμένος γιὰ νὰ ξαναφανῇ τώρα ἐδῶ, ἀγνάντια μας· ἡ ἰδέα του ἀνταμώνει τὰ δυὸ σπουδαῖα γνωρίσματα τοῦ ζωντανοῦ ἐθνικοῦ ἔπους· τὸ νὰ εἶναι μακρυσμένο ἀπὸ τὸν καιρό μας, καὶ τὸ νὰ μὴν εἶναι σβυσμένο ἀπὸ τὸν καιρό μας. Τὸ ποίημα ποὺ «θὰ ἐδωροφόρει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἔπος ἐφάμιλλον τῆς Ἰλιάδος», κατὰ τὸ λόγο τοῦ Πολίτη, καὶ ποὺ πρέπει νὰ εἶναι τὄνειρο τῶν ποιητῶν, τὸ ποίημ' αὐτὸ δὲ μᾶς δῶκαν οἱ βυζαντινοί· τάχα μᾶς τὸ δῶκαν, τάχα θὰ μᾶς τὸ δώσουν, τάχα μᾶς τὸ δίνουν οἱ σημερνοί;

*

Εἶναι κάποιοι ζωγράφοι, ποὺ παραγγελμένοι νὰ ζωγραφίσουν ἀπὸ παντοῦ τοὺς τοίχους παλατιῶν ἢ ἐκκλησιῶν, — ἔργο ποὺ χρειαζεται καιρὸ γιὰ νὰ γίνῃ καὶ καιρὸ γιὰ νὰ φανῇ ἀκέριο, — ἀγάλια ἀγάλια, καὶ στὸ μεταξύ, καθὼς τὸ δουλεύουνε, δίνουνε τοῦ κόσμου, στὰ καλλιτεχνικὰ σαλόνια, ἢ ὅπου ἀλλοῦ, μικρὰ ἢ μεγάλα κομμάτια τοῦ ἔργου, ἁπλὰ σκέδια ἢ πιὸ συμπληρωμένες του μερίες. Τὸ ἔργο δὲ φανήκε· μὰ φαίνεται ὁ ζωγράφος ποὺ τὸ δουλεύει. Ἔτσι μπορεῖ νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὸ ποίημα τονειρευτό, ἀναλογα. Ἀκόμα δὲν τὸ εἴδαμε ἀκέριο. Μὰ προετοιμάζεται, σκεδιάζεται, ἀγωνίζεται νἄβγῃ στὴ ζωὴ γλήγορα ἢ ἀργὰ — τί πειράζει; — θὰ τὸ χαροῦνε, ὅσοι τοὺς ἀξίζει νὰ χαίρουνται τέτοια. Μὰ χρειάζεται ματιὰ προσεχτικὴ, καὶ σκέψη χωρὶς πρόληψες, γιὰ νὰ πιστέψουμε στὸν ἐρχομό του. Μᾶς τὸν δείχνει ὁ δρόμος ποὺ τραβᾶει ἡ Ποίησή μας, ὄχι μοναχ' ἀπὸ τότε ποὺ βγῆκε στὸ φῶς ἡ μεγάλη ἰδέα τοῦ Διγενῆ, ὕστερ' ἀπὸ τὰ πρῶτα τυπώματα τῶν χειρόγραφων, μὰ καὶ πολὺ προτήτερ' ἀκόμα. Ὁ δημιουργικὸς νοῦς τοῦ Σολωμοῦ συναιστάνεται πὼς ἡ ἐθνικὴ ἰδέα πάει πλατύτερ' ἀκόμα καὶ πέρ' ἀπὸ τὸ 21 κι ἀπὸ τὴν τούρκικη σκλαβιά, καὶ πὼς πηγάζει μέσ' ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς καιρούς. Κ' ἔτσι σκεδιογράφησε τὸ «Νικηφόρο Βρυεννιο». «Εἰς τὴν ψυχή του, ἔλεγε ὁ Σολωμός, μιλώντας γιὰ τὸν ἥρωά του — ἤθελε νὰ κλείσῃ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος» (1). Ἔτσι θὰ τὸν ἰδανικοποιοῦσε ἢ — καλλίτερα — θὰ τὸν *ἐδιγενοποιοῦσε*. Καὶ τοῦ Βαλαωρίτη τὰ παλληκάρια, οἱ ἀρματωλοὶ καὶ οἱ κλέφτες ποὺ κάθε τόσο περνοδιαβαίνουνε στους στίχους του, πλαταίνοντας τὴν καρδιά μας, φυτρωμένοι ἀπὸ τὸ αἷμα εἶναι τῶν ἀκριτῆδων καὶ τῶν ἀπελατῶν. Τὰ τραγούδια τοῦ Βαλαωρίτη εἶναι σὰ μιὰ πιὸ καλοσυνείδητη συνέχεια τῶν κομματιῶν τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου. Τραγουδᾶει ὁ Γκαῖτε σ' ἕν' ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ «Διβανιοῦ» του τὴ χαρὰ τοῦ ποιητῆ ποὺ ρίχνεται καὶ κολυμπᾶει μέσα στὰ νερὰ τοῦ Εὐφράτη· «ἂς τὸ κρατήσῃ τὸ κῦμα στὸ χέρι του ὁ ποιητής, φτάνει νὰ εἶναι ἁγνὸ τὸ χέρι του· τὸ κῦμα μέσα στὸ χέρι του ἀποκρυσταλλώνεται ὁλοστρόγγυλο». Στὰ νερὰ τοῦ Εὐφράτη (καὶ τί περίεργη τύχη νὰ εἶναι τὰ περίγυρα τοῦ ἴδιου ποταμοῦ τὰ κέντρα τῶν ἀκριτικῶν κατορ-

(*) Ἡ ἀρχή του στὸ 245 φύλλο.

(1) Σολωμοῦ Ἅπαντα. Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ. σ. 154.

θωμάτων) σκύβει μὲ πόθο ἡ νεοελληνικὴ ποίηση, μὰ μέσα στάγνα της χέρια δὲν ἀποκρυσταλλώθηκε ἀκόμα πλαστικὰ τὸ ἡρωϊκὸ νερό. Δὲν κράτησε ἀκόμα στὰ χέρια της τὴ μεγάλη μορφὴ τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ὁλόβολη, νὰ ποῦμε, καθὼς μᾶς φάνταξε ὕστερ' ἀπὸ τὰ γνωστὰ μεσαιωνικὰ ποιήματα ποὺ τυπωθῆκαν, καὶ καθὼς δίνει ἀφορμὴ γιὰ τὸ μελέτημα τῆς μορφῆς αὐτῆς ἡ ἔρευνα τῶν ξένων καὶ δικώνε μας σοφῶν ἀπάνου στὰ ποιήματα ἐκεῖνα καὶ στὰλλα τὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου. Μὰ μήτε ποὺ εἶτανε δυνατὴ τέτοια ἔμπνευση πρὶν ἀπὸ τὰ 1875. Κι ἀξίζει νὰ σημειωθῆ πὼς τὸ ἀνάτελμα τοῦτο στὴν ἱστορία τοῦ καιροῦ μας τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα συνέπεσε μαζὶ μὲ τὸ θαμποχάραμα μιᾶς νέας ποιητικῆς ἐποχῆς ἀπὸ τὸ 1880 καὶ δῶθε. Μὲ τὸ θαμποχάραμ' αὐτό, καθὼς καὶ ἄλλοτε τὸ σημείωσα (1), δὲν εἶναι ξένη καὶ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ συγγραφέα τῆς «Νεοελληνικῆς Μυθολογίας». Τὸ ἐπαγγελμένο ποίημα, καθὼς τάλαφροξάνοιξε ἀπόμακρα ὁ Πολίτης, πιστεύω πὼς σιγὰ σιγὰ προετοιμάζεται ἀπὸ τὴ γενεά μας τὴν ποιητική· ὅμως εἶναι δύσκολο ἀπὸ τώρα νὰ ξεχωριστῆ καὶ νὰ γνωριστῆ καὶ νὰ τιμηθῆ καθὼς πρέπει τέτοιο προετοίμασμα.

*

Μπορεῖ κανεὶς νὰ μαντέψῃ, ἀπὸ τὰ σημάδια ποὺ δείχνονται, ἀναμεσα στὰλλα, πὼς ὁ νέος ποιητής, ἐκεῖνος ποὺ, στὸ πεῖσμα τοῦ λογιωτατισμοῦ, τὸν ἔδιωξε τὸ λογιωτατισμὸ ἀπὸ τὸν κόσμο του, καὶ παραδέχτηκε γιὰ κάθε του νόημα τὴ γλῶσσα τὴ δημοτική, ἐκεῖνος ποὺ γιομίζει τὸ ποτήρι του ἀπὸ τάναβρυστικὰ νερὰ τῶν ἐθνικῶν πηγῶν, ἀρχίζει νὰ ἐρωτεύεται μὲ τὴν εἰκόνα καὶ νὰ παίρνῃ δύναμη ἀπὸ τὸ σύμβολο τοῦ Διγενῆ. Ὅποιος προσέχει στὸ ξετύλιμα τῆς ποίησής μας βλέπει πότε σὲ δυὸ τρεῖς στίχους, πότε σὲ κομμάτια, πότε σὲ πιὸ συμπληρωμένα ποιήματα κάτι ἀπὸ τὴ ζωγραφιὰ τὴ διγενίτικη, κάτι ἀπὸ τὴν ἔμπνευση κι ἀπὸ τὴν ἀστραπὴ τὴν ἀκριτική. Ἀπὸ καιρὸ οἱ σύγχρονοι ποιητές μας ἀρχίζουν καὶ δανείζονται ἀπὸ τὸν κύκλο ἐκεῖνο· τὰ δανεικά τους λογῆς λογῆς. Ἀτύχημα πὼς δὲν ἔχω ἕτοιμα τώρα τὰ ὀνόματα τῶν ποιητῶν μας ὅλων καὶ τὰ σχετικὰ δείγματα ἢ ἔργα. Σημειώνω πρόχειρα ὅ,τι μοῦ ἔρχεται στὴ θύμηση τὴ στιγμὴ τούτη. Ὁ ποιητὴς τοῦ «Γύρου τῶν ρυθμῶν» ἔχει χρόνια τώρα ποὺ καταγίνεται μ' ἕνα πολύστιχο ποίημα ποὺ ἥρωάς του εἶναι ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας. Τὸ ποίημα ἀνέκδοτο· κάποια κομμάτια του φανήκανε μόνο ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Δὲ θὰ περάσαν τρία χρόνια ποὺ εἶδα σὲ μιὰ ἐφημερίδα πὼς ἕνας ἄλλος ποιητὴς διάβασε σὲ κύκλο φίλων του δράμα μὲ τὴν ἐπιγραφὴ «Διγενῆς Ἀκρίτας». Κάποιοι στίχοι τοῦ Χρηστοβασίλη εἶναι σὰ μεταφερμένοι, πιὸ ἁπλωμένοι, ἀπὸ ἐπικὰ ἀκριτικὰ λαογραφήματα, παραμύθια καὶ τραγούδια. Κάποτε ἄκουσα τὸν Προβελέγγιο νὰ μᾶς ἐμπιστεύεται, καθὼς τὸ συνηθίζει, μὲ τὴν ἱερατική του μεγαλοπρέπεια, πῶς τὸ «Νικηφόρο Φωκᾶ», τὸ δράμα του ποὺ ὁλοένα τὸ γράφει καὶ τὸ γράφει, τόνε φαντάστηκε σὰν ἕνα Διγενῆ. Μέσα στὸ δράμ' αὐτὸ παίζει κάποιο πρόσωπο, ἀνάμεσα στὰλλα, κ' ἕνας ἀκρίτας. Ὁ «Σιδερόκαρδος» τοῦ Δροσίνη, σὰν ἀπὸ κύκλο ἀκριτικὸ γεννημένος. Τοῦ Καρκαβίτσα ὁ «Ἀρματωλὸς» -- ξέρουμε μονάχα τὸ πρῶτο του κεφάλαιο ἀπὸ ἕνα φύλλο τῆς «Ἀκρόπολης» — σὰν ἀκριτικὸ πεζοποίημα τοῦ ἡρωϊσμοῦ τὸ φανταζομαι. Καὶ μέσα στὸ «Νουμᾶ» ποὺ ἔδωκε καὶ δίνει δείγματα, ἐδῶ πιὸ περίσσια κ' ἐκεῖ πιὸ μετρημένα, τοῦ μεταχειρισμοῦ τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας σὲ κάθε εἶδος λόγου, καὶ σ' ἄλλα φύλλα, ὁ κ. Ν. Βέης μᾶς ξεφανέρωσε τὴν ἀκούραστη ἐνέργεια τοῦ νοῦ του σὲ ψαξίματα κι ἀπάνου στὸν ἀκριτικὸ κύκλο. Καὶ θὰ εἶτανε μετριοφροσύνη ποὺ δὲ θέστεκ' ἐδῶ, νὰ μὴν ἀναφέρω πὼς ὁλόφωτος ὁ ἴσκιος τοῦ μεσαιωνικοῦ ἥρωα ἀπὸ χρόνια τώρα σὰ μαγεμένα τὴν τραβᾷ καὶ τὴ δική μου τὴ φαντασία. Σ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ σκόρπιους στίχους μου, καθὼς οἱ «Ἴαμβοι καὶ Ἀνάπαιστοι», ὁ «Χαιρετισμὸς τῆς Κύπρος», ὁ «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», ἡ «Φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ», σημαδεύει τὸν οὐρανὸ τῆς φαντασίας μας, πότε μὲ τοῦ πεφτάστερου τὴ γοργάδα, πότε μὲ τοῦ κομήτη τὸ φεγγόβολο, ὁ ἴδιος ὁ Διγενής. Μὰ κι ἀπὸ χρόνια τώρα, στὴν ἀρχὴ ὀνειρευόμουνα νὰ ξαναστοχαστῶ καὶ νὰ ξαναπιαστῶ τὸ ποίημα τοῦ Διγενῆ, καθὼς μᾶς περισώθηκε στὰ χειρόγραφα τῆς Ὀξωνίας, τῆς Ἄντρος, τῆς Τραπεζούντας· πιστὰ νὰ τἀκολουθήσω ἐκεῖνα, καὶ μὲ τὴν προσπάθεια μονάχα τοῦ καθαρισμοῦ ἀπὸ τὰ ἄμουσα καὶ τὰ περιττά, καὶ νὰ τὰ ἐνοργανώσω, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδέα τὴ σημερνή, μὲ τὸ σημερνὸ τὸ στίχο. Τὸ καθάρισμα τοῦ ἀκριτικοῦ ἔργου ποὺ ἐννοεῖ ὁ Κρουμπάχερ γινομένο ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ κριτικοῦ (καθὼς τἀναφέρει στὸ λόγο του ὁ Πολίτης), ἐγὼ τὸ φανταστηκα χαρασμένο ἀπὸ τὸ κοντύλι τοῦ ποιητῆ. Μὰ ὕστερα, καὶ λίγο λίγο, ἡ σκέψη μου γιὰ μορφὴ ποὺ θἄδινα στὸ ποίημα τοῦτο ἄλλαξε μαζὶ καὶ μ' ἄλλες ἀλλαγὲς μέσα μου, ἀναφερμένες καὶ στὴν οὐσία καὶ στὴ μορφὴ τῆς Τέχνης, σύμφωνα μὲ λογῆς μακριάθε φερτὲς κι ἀπὸ μέσα μου φυτρωμένες ἐντύπωσες κ' ἐπιρροές. Καὶ φαντάστηκα τὸ πλάσμα μου σὰν πιὸ βαθιὰ καὶ γενικώτερα· καὶ θελόθξησα νὰ κλείσω μέσα του ὄχι μονάχα τὴ μελλόμενη τὴν Ἑλλάδα, καθὼς ζητοῦσε ὁ Σολωμὸς γιὰ τὸ βυζαντινό του ἥρωα, μὰ καὶ τὰ τωρινά της καὶ τὰ περασμένα της· καὶ μὲ κεῖνον ἀκέρια νὰ σαρκώσω κ' ἀκομμάτιαστη τὴν Ἑλληνικὴ ψυχή. Καὶ δράμα τόνε φαντάστηκα τὸ Διγενῆ Ἀκρίτα.

*

Δὲν ξέρω τώρα πῶς καὶ πότε, κι ἂν θὰ παρῃ σάρκα τὸ μεγάλο μου τόνειρο. Τώρα ξέρω μονάχα πὼς ὅ,τι γυρεύει λαχταρίζοντας ὁ Πολίτης, ξέρω πὼς ὅ,τι ἡ Ποίησή μας κυνηγαει ὄμορφα καὶ γενναία νὰ πιάσῃ καὶ νὰ πλάσῃ στὰ χέρια της, ἔρχεται στερνός, μὰ πρῶτος μέσα στοὺς πρώτους, καὶ μᾶς τὸ προκηρύχνει, ὁ Ψυχάρης. Στὸ ξώφυλλο καθενὸς βιβλίου του, ποὺ κάθε χρόνο μᾶς δίνει, ἀπὸ καιρὸ τώρα διαβάζω, στερνὰ στερνὰ ἀναγγελμένο, μὰ καὶ διωρισμένο νὰ σκεπάσῃ τὴν κορφὴ τοῦ μεγαλοκαμωτου ἔργου του, διαβάζω: «Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας, *ἱστορικὸ δημοτικὸ μυθιστόρημα*». Δὲν ξέρω γιὰ τοὺς ἄλλους, μὰ ἐγὼ ἀσαλευτα τὸ πιστεύω πὼς καὶ μὲ τὸ ἔργο τοῦτο ὁ ποιητὴς σοφὸς εἶναι προωρισμένος νὰ βάλῃ μιὰ τελειωτικὴ σφραγίδα στὸ νεοελλάτρευτο ἐθνικό μας ἔπος, δουλεύοντας γιὰ ὅλους μας.

Στὸν «Ἀγῶνα» τοῦ κ. Λαμπρίδη, φύλλο ποὺ σοβαρὰ καὶ προσεχτικὰ μελετᾶει κάποια ζητήματα, καὶ ποὺ γιὰ κάποια ἄλλα ζητήματα πάλι ἔχει μεσαιωνικὲς ἰδέες καὶ πολὺ πρόχειρες, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τούτου ἴσα ἴσα τοῦ λόγου τοῦ Πολίτη, καὶ μέσα σ' ἕνα ἀρθράκι σωστὰ βαλμένο γιὰ τὸ ἴδιο ἔργο, ἡ νέα μας Ποίηση χαραχτηρίζεται, στρογγυλὰ καὶ συνοπτικὰ μὲ τόνομα *παραπαίουσα*. Τέτοιο χωρατὸ εὔκολα τὸ λές, μὰ δύσκολα τὸ ὑποστηρίζεις. Καὶ νὰ γιατὶ μίλησα ἐδῶ πέρα ὄχι μὲ γενικὰ λόγια μονο, μὰ κάπως πιὸ χεροπιαστὰ καὶ μὲ καποια ὀνόματα, καὶ τὸν ἑαυτό μου ἀκόμα μνημονεύοντας, γιὰ νὰ θυμήσω κ' ἐγὼ τὸ δρόμο ποὺ τραβᾶει ἡ ποίησή μας μέσα καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημαντικώτατο κόσμο, καὶ τὶς ἐλπίδες ποὺ μᾶς γεννᾷ. Καὶ θἄθελα νὰ πῶ πὼς θἄπρεπε, ὄχι μὲ ἀσέβεια νὰ μνημονευεται, μα

(1) Βλέπε «Γράμματα» τομ. Α. «Τὸ θαμποχάραμα μιᾶς ψυχῆς».

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Ὁ Ἀντρέας ἀνήσυχος κι ἀφτὸς γιὰ τὶς δυό. Ἔτρεχε ἀπὸ τὴ μιὰ κάμαρα στὴν ἄλληνε. Σκόλη δὲν εἶχε καὶ νὰ δῆτε ποὺ τοῦ ἄρεζε κιόλας. Ἡ ἐνέργεια τοῦ ἔδινε παντα θάρρος. Ἀπελπιζότανε μόνο σὰν ἔβλεπε πὼς ἐρχότανε κάτι καὶ τοῦ ἔκοφτε τὴν ἐνέργεια. Κ' ἴσια ἴσια, ἐκεῖνο τὸ χειμώνα, ἔπεσε ἀπάνω στὶς δυνατές του τὶς πλάτες ἕνα βάρος ποὺ ἀδύνατο νὰ τὸ ξετιναξῆ, ἐπειδὴ χρειαζότανε ξένη ἐνέργεια νὰ τοῦ τὸ σηκώσῃ. Μιὰ κακορίζικη, ἀνόητη ἀκατάστατη δουλειὰ ποὺ βαστοῦσε ἀπὸ τὸ καλοκαίρι. Ὁ γιός του ὁ Πάβλος, ἕνα παιδὶ δεκαεννιὰ χρονῶ ποὺ σπούδαζε ἀκόμη στὴ Ναυτικὴ Σχολή, ἔπιασε στὴν ἐξοχὴ ἐργολαβίες μὲ τὴν ἀνιψιὰ τῆς Ἄννας, τὴ Λίζα, μιὰ νέα γυναίκα εἴκοσι τριῶ χρονῶ, παντρεμένη, καὶ ποὺ ὁ ἄντρας της, ὁ Στέφανος Λινάρδος, εἶτανε ὑπαλληλος σ' ἕνα Ὑπουργεῖο. Τὸν εἶχε παρει ἀπὸ ἀγάπη, ἀπὸ ἔρωτα, ἴσως κι ἀπὸ κάτι περισσότερο, ἀπὸ λύσσα ἐρωτική. Πολὺ δὲ βάσταξε, ἡ λύσσα, δὲ βάσταξε οὔτε τὰ τρία χρόνια ποὺ περάσανε ἀπὸ τὸ γάμο, ἐπειδὴ στὸ μεταξὺ δὲν πάβανε οἱ κοκκεταρίες, οἱ κερατσιτσιές, τὰ τσάπια καὶ τὰ νάζια, μ' ὅ τι παλληκάρι κι ἂν ἀπαντοῦσε. Οἱ φλιρταρίες οἱ περίφημες, ποὺ λένε οἱ Ἐγγλέζοι καὶ τώρα οἱ Παρισιανοί. Πολλὲς φορὲς ὑποψιάστηκε ὁ ἄντρας της, τοῦ πόνεσε, μὰ δὲν ἤξερε τὸν τρόπο νὰ τῆς φερθῆ. Ξανάρχιζε ἡ ἐβγενία της μὲ τὸν Πάβλο. Φρέσκος, νόστιμος, παχουλὸς κι ὅσο φαντάζεσαι ἄπειρος, τῆς γέμισε τὸ μάτι. Τὸ παιχνίδι κατάντησε κίντυνος γιὰ τὸ παιδί. Ἔφταιγε ἡ Λίζα, ἔφταιγε ὅμως κι ὁ μικρός. Ὁ πατέρας του, στὸ Χαμονοκόρρι, σὰ δὲν εἶτανε ἀκόμη τὰ πράματα προχωρημένα κ' ἔμοιαζε γιὰ γέλοιο τὸ κόρτε τοῦ ἀμούστακου ἐραστῆ, τοῦ ἔκαμε παρατήρηση σοβαρὴ συνάμα καὶ γλυκειά. Δὲν ἄκουσε ὁ Πάβλος. Στὸ Παρίσι, ἀφοῦ γυρίσανε, δός του καὶ τὰ κρυφοσυναντήματα. Τοὺς τσάκωσε ὁ Στέφανος Λινάρδος ἕνα δειλινὸ σὲ κάποιο δημόσιο κῆπο, ἐκεῖ ποὺ φιλιόνταν στόμα μὲ στόμα. Σκάνταλο φοβερό. Συχύστηκε κατάκαρδα κατάβαθα ὁ Ἀντρέας, ὁ κανονικός, ὁ τίμιος ἄθρωπος. Μίλησε δυνατα. Ὁ Πάβλος, ζεματισμένος, ἀποσβολωμένος στὸ πρῶτο πρῶτο ξαφνιασμα, κάτι ἔταξε, μὰ τὸ κάτω κάτω πολεμοῦσε μεσα του νὰ μὴν πειστῆ μὲ κανέναν τρόπο. Πάλε δὲν ἄκουσε καὶ πάλε τους τσακωσε ὁ Λινάρδος. Ὅ τι κι ἂν ἔλεγε ὅ τι κι ἂν ἔκανε ὁ Ἀντρέας, τοῦ κακοῦ. Ὄχι τόσο ἀπὸ ἀγάπη, ὅσο ἀπὸ φιλότιμο κι ἀκόμη πιὸ πολὺ ἀπὸ πεῖσμα, τὸ παιδὶ ξακολουθοῦσε πίμονα τὰ δικά του. Τὸ πεῖσμα του μαλιστα τὸ περνοῦσε γιὰ θέληση καὶ καμάρωνε, δίχως νὰ καταλάβῃ πὼς τὸ πεῖσμα εἶναι ἴσια ἴσια τἀντίθετο τῆς θέλησης, ἀφοῦ ἡ θέληση στηρίζεται πάντα σὲ λόγο, ἐνῶ ἴσια ἴσια τὸ πεῖσμα λόγο δὲν παραδέχεται. Πιὸ ἀνόητο, πιὸ σιχαμένο, πιὸ ἄταχτο ἀπὸ τὸ πεῖσμα δὲν ἤξερε τίποτις ὁ Ἀντρέας. Καὶ τονε παίδεβε καὶ τονε βασάνιζε, γιατὶ ἔβλεπε πὼς ἀδύνατο νὰ κατορθώσῃ τὸ παραμικρό· σὰ νὰ βρισκότανε μπροστὰ σὲ ντουβάρι, γυρέβοντας λογικὴ ἐκεῖ ποὺ ἀφτιὰ δὲν ἔχει. Τοῦ ἔκοφτε τὴ δύναμή του, καὶ γιὰ τὸν ἑαφτό του καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους· τόντις τὰ καμώματα τοῦ Πάβλου, ἀπὸ τὴν ψυχικὴ διάθεση ποὺ δώσανε τοῦ Ἀντρέα, φέρανε κάμποσα δυσάρεστα, φέρανε καὶ κάμποσα ὀλέθρια γιὰ τὴν ὑγεία τῆς Κα-

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 228 φύλλο.

στεφάνι νὰ τῆς πλεχτῇ, γιατὶ φαίνεται πὼς πάει ἴσα ὅλο ἴσα στὴν καρδιὰ τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Ἡ νέα Ἑλληνικὴ Ποίηση, γενικώτερα, καὶ χωριστὰ, ἡ σημερνή μας, ἡ νέα μας Ποίηση, ἔξω ἀπὸ κάποιες μικρολεπτομέρειες κ' ἐξαιρετικὰ καὶ ὄχι τόσο οὐσιαστικὰ τυχὸν παραπατήματα, μπορεῖ νὰ περηφανεύεται πὼς στέκεται ὀρθὴ καὶ στέκεται γερὴ καὶ πὼς μπροστήτερα τρέχει, ἀνάμεσα σὲ λογῆς ὑποκείμενα κι ἀντικείμενα γύρω της γονατιστὰ κι ἀρρωστημένα καὶ στεκάμενα. Ὁ νέος ποιητὴς Ἄγγελος Σικελιανὸς μιλεῖ σ' ἕνα ποιηματάκι του γιὰ κάποιους δρόμους τῆς Κέρκυρας

ποὺ ὁ Σολωμὸς συνήθαγε ν' ἀκολουθᾷ τὰ βράδια.

Μέσα στοὺς δρόμους αὐτοὺς μπασμένη ψάχνει ἡ Μοῦσα μας, καὶ δὲ θὰ χαθῇ, καὶ δὲ θὰ χάσῃ.

★

Ἀπὸ τὴν Ποίηση ποὺ ἔκαμε δικό της τὸν Ὅμηρο μὲ τὴν Ὀδύσσεια τοῦ Πολυλᾶ καὶ μὲ τὴν Ἰλιαδα τοῦ Πάλλη δὲν εἶναι σωμπρὸ νὰ προσμένῃ κανεὶς κ' ἕνα καινούριον Ὅμηρο ἀκριτικό. Μὰ ὁ Ὅμηρος αὐτὸς τάχα, τίποτε περσότερο, τίποτε λιγότερο, δὲ θὰ μπορεῖ νὰ παρουσιαστῇ μὲ κανένα ἄλλο φόρεμα, παρὰ τὸ φόρεμα τοῦ κλασσικοῦ ἐποποιοῦ: Ὅσο κι ἂν παραπάνου θέλησα νὰ θυμήσω πὼς τὰ εἴδη τοῦ λόγου δὲν πεθαίνουν θανατοῦς παντοτεινοῦς, τόσο δὲν κρίνω διόλου περιττὸ νὰ προσθέσω ἐδῶ πὼς ἡ ἀνάσταση τῶν εἰδῶν αὐτῶν γίνεται πάντα πιὸ πολὺ στὴν οὐσία παρὰ στὴ μορφή, καὶ πὼς δὲν εἶναι διόλου ἀντίθετη μὲ τοὺς νομοὺς ποὺ ξετυλίγοντας μεταμορφώνουν τὰ πράματα. Ἕνα λιγόστιχο κομματι στιχουργικὸ μπορεῖ νὰ κρατήσῃ μέσα του συμπυκνομένη τὴν οὐσία ποὺ βρισκόταν μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ σὲ χιλιάδες στίχους· τὸν τόπο ποὺ ἔπιανε ἄλλοτ' ἕνα ἐπικὸ ποίημα τὸν πιάνει τώρα, μὲ ἴδια σημασία, ἕνα σὲ πεζὸ λόγο μυθιστόρημα. Ἕνας ποιητὴς μὲ τὰ μάγια τοῦ στίχου του καὶ μὲ τὴ χάρη του νὰ φωνάζῃ στοὺς Λάζαρους «Δεῦρο ἔξω», καὶ οἱ Λάζαροι νὰ πετιοῦνται ἔξω μὲ τὰ σάβανά τους, ἕνας τέτοιος ποιητὴς μπορεῖ νὰ ξαναζήσῃ μπροστὰ μας τὴν ὀμορφιὰ τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας μὲ τὸ ὕφος της, μὲ τὰ θέματά της, καὶ μὲ τὰ ἐξωτερικά της γνωρίσματα· μὰ τὸ θαυμ' αὐτὸ δὲ σημαίνει πὼς δὲν μπορεῖ ἕνα δράμα, παρμένο ἀπὸ τὴ σύχρονη ζωὴ μὲ πρόσωπα τῆς ζωῆς, καὶ τὰ ταπεινότατα καὶ τὰ πιὸ συνειθισμένα, μὲ τὴ γλῶσσα τὴν πεζὴ τῆς ἁπλῆς κουβέντας, νὰ μᾶς δώσῃ τὸν ἔλεο καὶ τὸ φόβο τοῦ ἀρχαίου, καὶ τραγικώτερα, κι ἀκόμα πιὸ βαθιά.

Τὸ βιβλίο τοῦ Ἴδα «Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἷμα» εἶναι γραμμένο, καλὰ καλὰ, ἀπὸ πραγματιστὴ πεζογράφο, θετικὰ καὶ συγκρατητά, μὲ τὸ ὕφος ποὺ ταιριάζει στὴν πεζογραφία, καὶ μὲ προφύλαξη ποὺ στέκει ὅσο μπορεῖ μακριὰ ἀπ' τὰ λυρικά μεγαλόστομα ξεφωνητά. Καὶ ὅμως κάθε κεφάλαιο τοῦ ἔργου αὐτοῦ μιὰ λυρικώτατη συγκίνηση δίνει, σὰ νὰ διαβάζῃς ᾠδὲς τοῦ Καλβου. Ἡ «Ἄρρωστη δούλα!» Ὑπάρχει θέμα πιὸ *νατουραλιστικὸ*, πιὸ πρόστυχο γιὰ τοὺς γαλαζοαίματους; Καὶ ὅμως ὁ τρόπος ποὺ μεταχειρίζεται ὁ τεχνίτης ζωγραφίζοντας τὴν εἰκόνα του, τῆς δίνει τῆς ἀρρωστης τραγικὴ σπουδαιότητα σοφοκλικῆς ἡρώϊσσας, καθὼς εἶναι σοφὰ καὶ παράξενα μαζὶ σφιχτοπλεμένα τὰ τιποτένια πεζὰ ἱστορικὰ τῆς δούλας μὲ τὴν ὑψηλονόητη ποίηση τοῦ Σοφοκλῆ. Ὁ αὐριανὸς ἀκριτικὸς Ὅμηρος ποιός ξέρει μὲ τί φόρεμα θὰ μᾶς προβάλῃ! μπορεῖ νὰ εἶναι λυρικῶν μικροτραγουδιῶν σκαλιστής, μπορεῖ νὰ εἶναι δουλευτὴς σύντομων ἐπικῶν κομματιῶν· μπορεῖ νὰ εἶναι ὕμνων καὶ ἱστοριῶν πολυσέλιδων δημιουργός· μπορεῖ νὰ εἶναι δραματικὸς συγγραφέας· μπορεῖ νὰ εἶναι μυθιστοριογράφος.

Μὰ ἴσα μὲ τότε τὸ ἔργο τὸ συμπληρωμένο ποὺ πλησιάζει στὸ δικό μας ἀκριτικὸ ἰδανικὸ πιὸ πολὺ ἀπὸ ἄλλα, ἕνα εἶναι· καὶ θὰ εἶταν κρῖμα νὰ μὴν ἀναφερθῇ τόνομά του σὲ τέτοιο λογῆς ἄρθρο σὰν αὐτό. Τὸ ἔργο τοῦτο εἶναι ὁ «Ἐρωτόκριτος». Ὁ Κορναρος ἢ ὅποιος κι ἂν εἶναι ὁ ποιητὴς τοῦ — ἂν δὲν εἶναι ὁ ὀνειρευτὸς ἀκριτικὸς Ὅμηρος, εἶναι, βέβαια, ὁ μεγαλος πρόδρομος τοῦ Ὅμηρου τούτου. Κ' ἐδῶ μοῦ ἔρχεται στὴ σκέψη κάποιο ἄλλο πρόβλημα. Πῶς θὰ μποροῦσε νὰ ὡρελιθῇ ὁ μελλόμενος αὐτὸς ἀκριτοπλάστης ποιητὴς ἀπὸ τὸ πλούσιο στὴ διάθεσή του ὑλικὸ τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου; Πῶς θὰ τὸ μεταχειρίζοταν, ἀλλάζοντάς το ἢ πιστὰ ἀκολουθῶντας το, χωνεύοντάς το, πλουτίζοντάς το, μὲ λογῆς δανείσματα, μὲ λογῆς ξεκαθαρίσματα, μαζὶ μιμητὴς καὶ πρωτότυπος δημιουργός, ἴσως παρὰ Ὅμηρος πιὸ πολὺ Βιργίλιος. Στὸ ζήτημα τοῦτο μεγάλη βοήθεια θὰ μᾶς ἔδινε ὁ Ἐρωτόκριτος πάλε, ἀξιολογώτατη πρόφαση γιὰ νὰ ἀναπτύξουμε ἐφαρμοσμένες κάποιες μας θεωρίες καλολογικές καὶ νὰ δείξουμε πὼς τὰ μιμητικὰ στοιχεῖα εἶναι, μὲ τὴν ἀράδα καὶ κατὰ τὴν περίσταση, σημάδια καὶ ἀδυναμίας καὶ ξεπεσμοῦ, σημάδια καὶ ξαναν θισμοῦ καὶ δύναμης Ἀλλὰ τέτοια ὑπόθεση χρειάζεται ξεχωριστὴ καὶ βαρειὰ δουλειά. Ἐδῶ σταματοῦμε γιὰ τὴν ὥρα καὶ δίνουμε τέλος.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΕΥΤΕΡΙΑ

Πέτρα ἀκύλιστη σκεπάζει
πεθαμμένη τὴ Σκλαβιά.

—

Τῆς Ἰδέας ὁ χρυσαϊτὸς
τὶς φτεροῦγες του τεντώνει πιὸ πλατειὲς
πρὸς τὰ ὕψη, πρὸς τὸ φῶς.
ΠΑΛΑΜΑΣ.. Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου.

Δούλευα χρόνια καὶ καιροὺς σκυφτὸς πα στὸ χωράφι.
Παιδὶ στ' ἀλέτρι βάλθηκα, παιδὶ καὶ στὴν ἀξίνα.
Τὸ χουγιατό μου σύρθηκε πολλὲς βολὲς στὸν κάμπο,
κι ἀκούστηκε πολλὲς βολὲς νὰ τρίζῃ μου ἡ βουκέντρα.
Δουλειὰ ἀπὸ τὰ χαράμματα καὶ βίσανα ὡς τὸ δεῖλι,
κ' ἡ νύχτα πάντα μου ἄγνωρη τί μ' εἶχε ἀγκάλια ὁ ὕπνος.
Δοῦλος τὸν κόσμο γνώρισα κι ὁ κόσμος δοῦλο μὲ εἶδε.
Μπρὸς σ' ἀφεντάδες ἔσκυψε ὡς κ' ἡ ψυχή μου ἀκόμα,
καὶ πάντα μου λαχτάρησα νὰ σύρω τους τὸ βλέμμα
δίχως δαρμὸ καὶ σιχαμό, μὰ μὲ σπλαγνιὰ καὶ πόνο.
Ὁ νοῦς μου εἶταν ἀτάραχη λίμνη ριχτὴ στὸν ἅδη.
Τὸν ἥλιο δὲν ἀνάβλεψα μήτε ἔννοιωσα τὸ φῶς του,
μὰ μιὰ κατάρα ὑψώνονταν σὲ κάθε στέναγμά μου
καὶ βλαστημοῦσα ὡς καὶ τὴ γῆς τί φύτρωνε λουλούδια.

Μιὰ μέρα, μιὰ ὥρα τῆς δουλειᾶς, στὸν ἔρημο κάμπο μόνος
πλατιὸ φτερούγιασμα ἄκουσα σιμὰ ἀψηλὰ καὶ γύρα,
καὶ τὸ κεφάλι σήκωσα πρώτη βολὰ στὰ οὐράνια
κι' ἀνάβλεψα τρανὸ πουλὶ καμαρωτὰ πετώντας.
Τραβοῦσε κατὰ τὸ βορριὰ, γύριζε πρὸς τὴ δύση,
στὰ γνέφια μέσα λούζονταν, βουτοῦσε στ' ἀκρουράνια,
πότε στὸν ἥλιο πάγαινε, πότε σὲ μένα ἐρχόνταν,
κι ἀπὸ τὸν κάμπο στὶς κορφὲς κι ἀπ' τὶς ἐλιὲς στὰ ἐλάτια.

Ἀητέ, τὸ θάμα σου εἶτανε στὰ χαμηλὰ νὰ φτάσῃς
γιὰ νὰ ξυπνήσῃς μέσα μου κάθε χαμένο πόθο,
καὶ ν' ἀναστήσῃς τ' ἄγνωστα, νὰ φέρῃς τὰ καινούρια,
νὰ γείρω καὶ νὰ κοιταχτῶ καὶ νιὸς νὰ ἰδῶ πὼς εἶμαι.
Σιμὰ σου πῆρες μου τὸ νοῦ, τιμὰ του καὶ τὸ βλέμμα,
καὶ κεῖ ἀψηλὰ ποὺ ἀνέβαινες φῶς μὲ χτυποῦσε μέγα,
κι ὅπου στεκόσουν ἔβλεπα πλατὺ τὸν κόσμο γύρα.
Μπαίγνιο ἡ σκλαβιὰ κ' εἶν' ὄνειρο γιὰ σὲ λεβεντοσύνη
ποὺ ξάφνω πάνου μου ἄνθισες σὲ νοῦ καὶ σὲ κορμί μου.
Λεύτερον κόσμο νείσεται φῶτο τὸ βλέμμα ὁλοῦθε
γιὰ νὰ μεθύσῃ στὶς αὐγὲς, νὰ φτερωθῇ τὶς νύχτες
καὶ νὰ ὑψωθῇ σὰ μιὰ ἀγκαλιὰ ποὺ λαχταρεῖ ὅλα τἄστρα.
Βάνω τ' αὐτὶ κι ἀκράτητους γυρεύω ἀχοὺς ν' ἀκούσω,
καὶ καρτερῶ στὸ πρόσωπο ὁρμὲς τῆς πλάσης γι' αὔρες.

τινούλας.

Ἡ Κατινούλα στὸ μεταξὺ πήγαινε καλά. Σὰ συλλογιόσουνε τὴ φοβερή της ἀρρώστια, εἴτανε κιόλας νἀπορήσῃς. Ἡ ὄψη της καθαρὴ καὶ γελαστή, τὰ μαγουλα φρέσκα, ζωηρὸ τὸ μάτι· ὁ ὕπνος ἀναπαφτικὸς καὶ βαθής, ἡ ὄρεξη πρόθυμη. Λιγάκι παραξενες ἴσως οἱ θερμοκρασιες, σὰν πηδηχτες, σὰν ἀβάσιστες, ἀνεδαφωτες· ἀπὸ τὶς εἴκοσι ἕξη τοῦ Σπουριᾶ ὡς τὶς ἀρχὲς τοῦ Μαρτη, δὲ δείχνανε ὡστόσο κανένα κρίσιμο κρυφοδούλεμα που νὰ γινότανε μέσα της· τὰ σημειώματα που κρατοῦσε ὁ Ἀντρέας λέγανε μὲ τὴ σειρα, 36°4 — 36°8, 36°5 — 37°4, 36°2 — 37°5, 36°2 — 37°, 36°6 — 37°5, 36°8 — 37°4, 36°6 — 37°6, 36°5 — 37°4, 36°4 — 37°5, 36°4 — 37°6, 36°3 — 37°1, 36°6 — 37°6, 36°3 — 37°4, 36°4 — 37°3, 36°4 — 37°3, 36°4 — 37°3, 36°3 — 37°7, 36°4 — 37°2, 36°8 — 37°4, 36°8 — 37°8, 36°2 — 37°4, 36°7 — 37°9, 36°3 — 37°8, 36° — 37°9, 36°2 — 37°5, 36°8 — 37°4, 36°1 — 37°8, 36°4 — 37°4, 36°4 — 37°5, 37°1 — 37°7, 37°4 — 36°8, 36°6 — 38°, 36°6 — 37°6, 36°7 — 37°8, 36°4 — 37°7, 36°1 — 37°5, 36°2 — 37°5, 36°3 — 37°7, 36°1 — 37°4, 36°6 — 37°7, 36°2 — 37°8, 36°2 — 37°4, 35°9 — 37°1, 35°9 — 37°5, 36° — 36°9, 36°2 — 36°8, 36°2 — 37°, 35°7 — 37°3, 35°7 — 37°, 36°4 — 37°5, 36°1 — 37°5, 36°3 — 36°9, 36°7 — 37°3, 35°8 — 37°5, 36°2 — 37°4, 36°4 — 37°5, 36°7 — 37°2, 36°2 — 37°4, 36°4 — 37°4, 36°5 — 36°8, 36°2 — 36°9, 36°5 — 37°1, 36°4 — 37°5, 36°3 — 37°5, 35°9 — 37°1, 35°9 — 37°4, 36°4 — 37°7, 36°7 — 37°4, 36°6 — 37°8, 35°8 — 37°1, 36°3 — 37°4, 36°3 — 37°8, 36°3 — 38°1 (κάτι ἀκολούθησε στὴν πληγή), 35°8 — 34°7, 36°4 — 37°6, 36°5 — 37°5, 35°8 — 37°9, 35°2 — 38°2, (τὸ κρυολόγημα), 36° — 37°, 36°1 — 37°, 36°1 — 36°7, 36°4 — 38°1 (κάτι πάλε στὴν πληγὴ καὶ πάντα τὸ κρυολόγημα), 36° — 37°5, 36°6 — 37°5, 36°7 — 37°3, 36°1 — 37°2, 36°3 — 37°2, 36° — 37°1, 36° — 37°3, 36°4 — 37°2, 36°3 — 37°3, 36°3 — 37°9, 36°3 — 37°3, 35°9 — 37°2, 36°2 — 37°7, 36°1 — 37°1, 36°1 — 37°4, 36°6 — 37°5, 36°3 — 37°6 (ἀρχιζε, ὅπως θὰ δοῦμε, ἡ πληγὴ νὰ θυμώνῃ), 36°5 — 37°5 (ὡς τὶς ἕξη τοῦ Μάρτη, ἐσώκλειστα).

Λαμπρὲς θερμοκρασίες, μάλιστα σὲ τέτοια θέση, κι ὁ κ. Ἀρτὸς ἔμοιαζε φκαριστημένος μὲ τὰ σωστά του. Ἀπὸ τὴν πρώτη δέφτερη φορὰ ποὺ εἶδε τὴν Κατινούλα, ὅταν ἐρχότανε ἀκόμη ὁ κ. Κουφές, δήλωσε μπροστα του ὁ Ἀρτός, μ' ἕνα χαρούμενο χαμόγελο, πὼς σίγουρο καὶ θὰ γειανῇ, ἀφοῦ τὸ ἤθελε κιόλας ἡ ἀρρωστη τόσο θερμά. Δὲ φαίνεται νὰ τὸ εἶπε γιὰ νὰ πειράξῃ τὸν Κουφέ, γιὰ νὰ βγῇ κάπως πιὸ ἄξιος ὁ ἴδιος, μιλώντας γιὰ τὴ γιατρειὰ στὸ πρόσωπο τοῦ συναδέρφου του, ἐνῶ τάχα πῆρε τὰ μέτρα του καὶ προφυλάχτηκε σὰ μολόγησε τοῦ Ἀντρέα μονάχου, πὼς δύσκολα γιατρεύουνται ὁλότελα τέτοιες ἀρρώστιες, ἂν καὶ πολὺ ἔφκολο εἶναι νὰ τὶς περιποιηθῇς. Στάλήθεια, σάστιζε ὁ καινούριος ὁ γιατρος μὲ τὴν ὄψη, μὲ τὰ χρώματα, μὲ τὴ γενικὴ κατάσταση τῆς Κατινούλας. Τὶς ὀχτὼ τοῦ Χριστοῦ, ἀκόμη πιὸ περήφανος ὁ φίλος καὶ μάλιστα καταγοητευμένος γιὰ τὸν καλὸ δρόμο ποὺ ἀκολουθοῦσε ἄξαφνα ἡ κοπέλλα. Τὶς εἴκοσι ἕξη τοῦ Γενάρη, ὅταν τονὲ ξεπροβόδεψε ὅπως συνήθιζε ὁ Ἀντρέας ὡς τὴν πόρτα τῆς ἀλλέας, τοῦ ἔκαμε πάλε νόημα ὁ κ. Ἀρτὸς πὼς μόλις ἔλπιζε τέτοιο ἀποτέλεσμα σὲ τόσο λίγο καιρό. Δὲν ξηγήθηκε ὅμως παραπάνω. Τὴν παρασκευή, δέκα τοῦ Φλεβάρη, τοῦ κατέβηκε, λέει, μιὰ ἰδέα λαμπρή. Τὸ ἔμπυο ἐκεῖνο, πές ὁ Χάρος ποὺ κάθε μέρα ἔσταζε ἀπὸ τὸ σάπιο τὸ νεφρί της, ὥσπου νὰ τῆς τὸ λιώσῃ καὶ νὰ τὴ λιώσῃ, βρῆκε,

Μ' ὅλα τὰ πάντα μιὰ σπλαχνιὰ μὲ δένει καὶ ἕνα δάκρυ.
Τὸ λουλουδάκι ποὺ πατῶ ψυχὴ ἔχει καὶ τὸ κλαίω...

Μὰ τἄδειο ἐντός μου γίγαντας κι εἶναι στενὸς ὁ τόπος
Κι ἀτός μου τότες ἔνοιωσα ποιὰ μοῖρα δῶ ἔρριξέ με,
κιἄστρο ψε ὁμπρός μου σπάραμα τοῦ βουλιαγμένου μου εἶναι
Δὲν εἶμαι ἐγὼ γιὰ σκύψιμο, γιὰ κάμπο ἐγὼ δὲν εἶμαι.
Γροικῶ νὰ κράζῃ μου ἡ ψυχὴ μὲ χίλιες βρύσες τ' ὄχι...
Γιὰ τ' ἀψηλὰ ἡ λαχτάρα μου κι ἀλιά μου! ὰ δὲν τὰ [φτάσω...
.,. Τ' ἀλέτρι εὐτὺς τὸ παραιτῶ καὶ τὴν ἀξίνα ἀφήνω....
μιὰ λευτεριὰ, μιὰ λευτεριὰ, μιὰ λευτεριὰ γυρεύω.

ΓΒΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΣΤΟΝ ΑΥΛΟΓΥΡΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

—Ὁ αὐλόγυρος.

—Ὁ Σολωμὸς κ' ἡ μουσικὴ τοῦ Ροσσίνη στὸ «Τραγούδι τῆς Δεσδεμόνας».

Στὰ τουρκοπατημενα μέρη, οἱ περσότεροι ἂν ὄχι ὅλοι οἱ ναοὶ τοῦ Χριστοῦ εἶναι χτισμένοι μέσα σὲ μεγάλες αὐλές, ὁλόγυρα μαντρωμένες. Τὸ ἄδειο διάστημα, ὡς τὸν ἐξωτερικὸ τοῖχο, εἶναι ὁ «αὐλόγυρος τῆς ἐκκλησίας». Μέσα στὸν αὐλόγυρο, τὰ κελλιὰ τῶν ἱερομονάχων, τὸ ἐπιτροπικό, τὸ σκευοφυλάκιο, —στοὺς παλιοὺς καιροὺς καὶ τῶν νεκρῶν τὰ μνήματα. Εἶναι ἱερὸς ὁ ναός. καὶ τὸ ἱερό του ἱερώτερο παρ' ὅλος ὁ ναός· ἀπὸ τὴν ἱερότητα ὅμως ποὺ ξεχειλίζει ἀπ' τὸ ναό, ἁγιάζει κι' ὁ αὐλόγυρος. Καὶ τὸ βράδυ, ἅμα κλείσουν οἱ μεγαλες πορτες τοῦ ἐξωτερικοῦ τοιχου καὶ πόδι λαϊκοῦ ἁμαρτωλοῦ δὲν ἔχῃ αἰτία ἐκεῖ μέσα νὰ πατήσῃ, ναὸς καὶ αὐλόγυρος γίνονται ἕνα, καὶ ὅλος ὁ τόπος εἶναι ἱερός : ἡ ἐκκλησία.

Πόσοι καὶ πόσοι περνοῦν ἀπ' τὸν αὐλόγυρο, καὶ χωρὶς νὰ μποῦν νὰ προσκυνήσουν μέσα στὸ ναό, κυιεύονται ἀπὸ τὴν ἱερότητα τοῦ τόπου, κ' ἔτσι πεαστικοὶ καὶ βιαστικοὶ κάνουν μ' εὐλάβεια τὸ σταυρό τους!

Ἕνας ἀπ' τοὺς πολλοὺς κ' ἐγώ, περαστικὸς καὶ βιαστικὸς ἀπ' τὸν αὐλόγυρο τῆς Τέχνης, κάνω τὸ σταυρό μου, καὶ ἡ ταπεινή μου προσφορὰ ἂς εὕρῃ χάρη στὰ ματια τῶν δυνατῶν καὶ ἄξιων λειτουργῶν τοῦ ναοῦ, ποὺ γνωρίζουν τί νὰ διαλέξουν καὶ νὰ κρατήσουν, τί ν' ἀπορρίζουν καὶ νὰ πεταξουν.

—

«Κάποια νέα ποίηση ποὺ συγγενεύει πιὸ πολὺ μὲ τὴν τέχνη ὄχι τοῦ στίχου, ἀλλὰ τοῦ ἤχου. Τὰ «Εὑρισκόμενα» τοῦ Σολωμοῦ μᾶς συγκινοῦνε πιὸ πολὺ σὰ μουσικὰ θέματα ἢ σὰν ποιήματα».

Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Παλαμᾶ στὴ μελέτη ὅπου κρίνει, καὶ κρίνοντας δοξάζει, ὁ ποιητὴς τὸν ποιητή, ὅταν τὰ πρωτοδιάβασα, μ' ἔρριξαν σὲ μιὰ παράξενη συγκίνηση. Δὲν ἔννοιωσα ἀμέσως τἀληθινὸ τὸ νόημά τους. Μ' ἔκαναν νὰ γυρίσω πίσω σὲ χρόνια περασμένα, ποὺ εἶχα πρωτοδιαβάσει τὴ «Μίμηση τοῦ Τραγουδιοῦ τῆς Δεσδεμόνας». Μὰ καὶ τότε δὲν εἴτανε λιγώτερο τὸ συγκινητικὸ ξάφνιασμα. Οἱ παθητικοὶ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ μὲ εἶχαν ρίξει πίσω, σὲ πιὸ παλιὰ ἐποχή, ποὺ μικρὸς μαθητὴς ἀκόμα ἐβάλθηκα νὰ μάθω μοναχός μου τὰ Ἰταλικά. Καὶ τὰ μάθαινα μὲ δική μου μέθοδο, διαβάζοντας ὅποιο ἔμμετρο ἰταλικὸ κείμενο μοῦ τύχαινε στὰ χέρια. Ἀκόμα θυμοῦμαι τὴν πικρόγλυκη συγκίνηση ποὺ μοῦ φέρανε καὶ τότε κάποιοι ἰταλικοὶ στίχοι, τυπωμένοι ἀπάνου ἀπ' τὸ διπλὸ πεντάγραμμο ἑνὸς κομματιοῦ τοῦ πιάνου, γιὰ νὰ δείχνουν ἀπὸ ποῦ ἄρχιζε ἡ τραγουδιστὴ μελῳδία. Τὸ τετράδιο εἴτανε ἀνοιχτὸ στὸ πιάνο, καὶ οἱ στίχοι μοιάζανε σὰ δεκαπεντασύλλαβοι δικοί μας. Καὶ σὲ λίγο, ἐκεῖνο τὸ βραδ., ὅταν ἄσπρα δάχτυλα ποὺ τώρα εἶναι μαῦρο χῶμα, ἔκαναν νὰ βογγήξουν οἱ κόρδες μιᾶν ἀνεμοταραχή, ποὺ γαλήνευε σὲ θλιβερὸ τραγούδι, οἱ ἰταλικοὶ στίχοι τῆς ἀρχῆς τοῦ τραγουδιοῦ ἔβαλαν θεμέλιο στὴ μνήμη μου κ' ἔμειναν ἀσαλευτοι ἐκεῖ.

Εἴτανε τὸ περίφημο «Τραγούδι τῆς Ἰτιᾶς» ἀπὸ τὸν «Ὀθέλλο» τοῦ Ροσσίνη, μεταγραμμένο γιὰ πιάνο. Τὸ τραγουδοῦσε—λέγει ἡ ἱστορία—ἀσύγκριτα ἡ Μαλιμπράν, καὶ θρηνώντας την ὁ Μυσσὲ μὲ τὸ ἐλεγεῖο του, τὴν ἐλεγειακή της τέχνη σ' αὐτὸ τὸ τραγούδι θρηνεῖ. Ἄλλη κι αὐτὴ θλιβερὴ ἐντύπωση.....Καὶ πῶς νὰ μὴ συγκινηθῇς, ἅμα πρωτοδιαβάζῃς ἀργότερα στίχους τοῦ Σολωμοῦ στὸ ἴδιο θέμα καὶ στὸν ἴδιον ἦχο; Καὶ πῶς νὰ μὴν ξαφνιστῇς μὲ τὴν παρατήρηση ὅτι τὰ ποιήματά του μᾶς συγκινοῦνε «σὰ μουσικὰ θέματα;....»

Ἡ ὀνομαστὴ ὄπερα τοῦ Ροσσίνη εἶχε παραστα-θεῖ ἀπὸ τὰ 1816 στὴ Νάπολη, πρὶν ἀκόμα ὁ Σολωμὸς γυρίσῃ στὴ Ζάκυνθο, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ γράφῃ ἑλληνικὰ ποιήματα. Ἴσως τοῦ εἴτανε ἀπὸ τότε γνώριμη ἡ μουσικὴ τοῦ «Τραγουδιοῦ τῆς Ἰτιᾶς» (Otello, scena e romanza, atto 3o), ἴσως τὴν ἄκουσε ἀργότερα στὴν Κέρκυρα. Τώρα πιά, ὁ μαρκέζος Μπέριος, ὁ ποιητὴς τοῦ ἰταλικοῦ λιμπρέττου — περαστικὸς στὸν καιρό του κι αὐτὸς ἀπ' τὸν αὐλόγυρο τῆς Τέχνης — εἶναι λησμονημένος. Ἂς μνημονευτῇ μὲ σέβας τὄνομά του, ἀφοῦ ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς ταίριαζε στὸ ρυθμὸ τῶν στίχων του ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ἔργα του, κι ἂς εἶναι τοῦτο ἐλεύτερη καὶ πλατειὰ παράφραση ἀπὸ τὸ Σαιξπήρο («Ὀθέλλος», πρ. Δ', σκ. 3), ἀλλὰ πόσο βαθειὰ συγκινητὴ καὶ λυρική, καὶ πόσο πιστότερη στὴ σαιξπηρικὴ ἰδέα παρὰ οἱ στίχοι τοῦ Ἰταλοῦ λιμπρεττίστα, μ' ὅλη τους τὴν καλλιφωνία! Τὸ adagio τοῦ τραγουδιοῦ ἀρχίζει :

Assisa a' piè d' un salice.
Immersa nel dolore
Gemea trafitta Isaura
Dal disperato amore ;
L' aura fra i rami flebile
Ne ripeteva il suon.

Ἡ ἀθλία ψυχὴ καθήμενη
Σὲ χόρτο, σὲ λουλουδι,
Μὲ μιὰ φωνὴ νεκρώσιμη
Ἀρχίνασε τὸ τραγούδι
«Ἐλᾶτε, τραγουδήσετε
»Τὴν πράσινη ἐτιά».

Καὶ παρακατω ὁ Ἰταλός :

I ruscelleti limpidi —
Il mormorio mesceano —
L' aura fra i rami flebile —

ai caldi suoi sospiri
de' lor diversi giri.
ne ripeteva il suon.

Salce, d' amor delizia —
(Di mie sciagure immemore)—
Ne più ripeta l' aura —

ombra pietosa appresta
all' una mia funesta,
de' miei lamenti il suon

Ma stanca alfin di spargere — mesti sospiri e pianto.
Morì l' afflitta vergine, — ah ! di quel salce accanto.

Καὶ ἡ μελῳδία ξεψυχᾷ σὲ κομμένες μουσικὲς φράσες.

Δὲν ξέρω ἂν κι ἄλλος ἔχει προσέξει στὸ ταιριασμα κυτὸ τῶν στίχων τοῦ Σολωμοῦ σ' ἕνα ἀπὸ τὰ κλασσικὰ κομμάτια τῆς ἰταλικῆς μουσικῆς γιὰ φωνὴ σοπρανο. Ἐγὼ τὸ σημειώνω καὶ γιὰ τὴν ἱστορία, καὶ συναμα γιὰ ἕναν ἄλλονε σκοπό. Στὰ ἐπίσημα κοντσέρτα τῶν Ὠδείων μας πολλὲς φορὲς τὰ ἑλληνικὰ στόματα τραγουδοῦν ἰταλικὰ τραγούδια μεταφρασμένα σὲ γαλλικὰ λόγια. Τί τιμὴ καὶ τί καμάρι γιὰ τὴν καλλίφωνη Ἑλληνίδα ποὺ θὰ τραγουδήσῃ τὸ ἀθάνατο «Τραγούδι τῆς Ἰτιᾶς» τοῦ Ροσσίνη μὲ ἑλληνικὰ λόγια γραμμένα ἀπ' τὸ μεγαλο μας τὸν ποιητή!

Πατήσια, 13—5—1907.

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

Καὶ μιὰ ἀπορία μου. Γιατί στὸ «Νουμᾶ» γινεται τὸ βαφτιστικό μου πολλὲς φορὲς ὁλόγραφο «Νίκος»; Ἂν πρέπῃ νὰ τὸ ὁλογραψω, θὰ τὸ γραψω ἀλάκαιρο «Νικόλας» — ὅπως μ' ἐφώναζαν κ' ἡ μητέρα μου κ' ἡ γιαγιά μου στὰ μικρὰ μου χρονια.

Ο ΙΔΙΟΣ

λέει, τὸν τρόπο νὰ τῆς βγάλῃ τὸ ἔμπυο, νὰ στερέψῃ τὸ φαρμάκι, νὰ τῆς ξεκαθαρίσῃ τὸ νερό. Φτάνει σὰν κοιμᾶται ἢ σὰν εἶναι στὸ κρεββάτι, νὰ βάζῃ σουληνάρι γιὰ νὰ περνᾷ τὸ νερὸ ἀπὸ κεῖ. Δὲν μποροῦσε ὁ Ἀντρέας νὰ καταλάβῃ πῶς ἔχει ἕνα λαστικο τὴ δύναμη νὰ παστρέψῃ νερά, γιατὶ ἅμα βγάζεις ἔμπυο, τίποτα δὲ σημαίνει ἃ φαίνεται ἢ ὄχι· σημαίνει ἂν ὑπάρχει ἔμπυο ἢ ἃ δὲν ὑπάρχει· Μὰ ὁ κ. Ἀρτὸς ἤθελε τὸ σουληνάρι, χωρὶς νὰποκριθῇ καθαρὸ στὸ ρώτημα τοῦ Ἀντρέα ποὺ γύρεβε νὰ μαθῃ. Ὁ κ. Ἀρτός, καθὼς πολλοὶ γιατροί, θὰ εἶχε λόγους μυστικοὺς καὶ σπουδαίους, που ἴσως νὰ τὸ θωροῦσε περιττὸ νὰ τους ξεδιαλίσῃ μὲ τὸ νοῦ καὶ μὲ τὸ σῖμα. Χρέος τοῦ γιατροῦ δὲν εἶναι νὰ σοῦ ξεσκεπάσῃ τὴν τέχνη του καὶ τὰ γιατρικά του. Χρέος του, τὰ γιατρικὰ νὰ σοῦ δίνῃ καὶ τοῦ λόγου σου νὰ τὰ χάφτῃς. Μήπως καὶ τῆς Κατινούλας δὲν τῆς ἔλεγε πὼς θὰ τῆς σταλαξῃ λάδι ἀντὶ νιτρικὸ ἄργυρο ποὺ τῆς στάλαζε στὴ φούσκα; Ἐννοεῖται, γιὰ νὰ τὴ γελάσῃ καὶ νὰ μὴν πονῇ. Ἂν καὶ τέτοιο σύστημα δὲν ἄρεζε τοῦ Ἀντρέα, ποὺ ἡ κανονικάδα του δὲ σήκωνε τὴν παραμικρὴ ψεφτιά, συλλογίστηκε πὼς καὶ γιὰ τὸ σουληνάρι, κάτι θὰ ἤξερε ὁ ἄθρωπος, γιὰ νὰ τὸ διορίζῃ. Μονάχα πιὸ ὕστερα φανερώθηκε ὁ σκοπὸς – καὶ τὸ κακούργημα. Γιὰ τὴν ὥρα, πετυχαίνανε τὰ μέσα τοῦ γιατροῦ. Τὸ νεφρὶ σὰ νὰ ζωντάνεβε· ὁ κίντυνος εἴτανε τὸ παραφούσκωμά του κ' ἡ νέκρωσή του. Μὰ τὶς δεκάξῃ τοῦ Φλεβάρη ὁ κ. Ἀρτὸς εἶπε ὅσο γίνεται θετικὰ τοῦ Ἀντρέα πὼς εἶχε κάμποσο ξεφουσκώσει, πὼς τὸ ξεφούσκωμα σημαντικό, πὼς τὸ χόντρος ποὺ τοῦ ἀπόμνησκε ἀκόμη ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ, ἀφοῦ μὲ τὴν ὑπερθροφή του τὸ ἕνα τὸ νεφρὶ ἀπόσωνε κι ἀντικαταστοῦσε τἄλλο, τὸ βγαλμένο τὸ νεφρί. Πρόστεσε πὼς γλήγορα θὰ δοῦνε διάφανα καὶ παραδιαφανα τὰ νερά. Καὶ τόντις τὴ δεφτέρα, εἴκοσι τοῦ Φλεβάρη, ἀπόρηστε μὲ τὸ χρῶμα τους τώραῖο καὶ ποὺ ἔλαμπε καθαρὸ καθαρό Τὴ πέμτη, δυὸ τοῦ Μάρτη, μίλησε πρώτη φορὰ γιὰ τὴ γιατρειὰ τῆς Κατινούλας καὶ ζακολούθησε νὰ μιλῇ γιὰ τὸ νεφρί της λέγοντας ἔτσι στὴν ὁμιλία, μ' ἕνα ὕφος φυσικό, σὰ νἄκανε λόγο γιὰ πράματα ποὺ πιὰ δὲ συζητιοῦνται, πὼς ἅμα ξεπαστρεφτοῦνε καὶ γειάνουνε ὁλότελα οἱ πληγοῦλες τοῦ νεφριοῦ, θὰ πάψῃ καὶ τὸ ἔμπυο.

—«Βλέπετε, παρατηροῦσε ὁ ἴδιος, μὲ τί τρόπο σᾶς κουβεντιάζω τώρα. Λαλοῦμε ξέθαρρα γιὰ μιὰν ἄρρωστη ὅπως θὰ λαλούσαμε γιὰ μιὰ γιατρεμένη. Περίεργο. Δὲν τὸ πρόσμενα. Κι ὡστόσο εἶναι».

Τέτοια ὁ κ. Ἀρτός, κ' ἔρκολα φανταζεται κανένας τὴ χαρὰ τοῦ Ἀντρέα. Ἕνα βαρος ἀνυποφορο. ἀβασταχτο, πνιχτικὸ κατρακυλοῦσε χαμου καὶ τοῦ ἔπεφτε ἀπὸ πανω ἀπὸ τὸ στῆθος. Ἀλήθεια που μεσα του, ἀκόμη ἀπὸ τὶς ἕξῃ τοῦ Σποριὰ, παντα ζοῦσε ἡ ἐλπίδα, μιὰ ἐλπίδα παράξενη, ἐλπίδα στεῖρα, κανονική, πὼς ἡ ἀδικημένη πρέπει νὰ γλυτωσῃ. Τὴν ἔκρυφτε ὅμως στάπόβαθά του, ἀπὸ καποια προφύλαξη μυστική, ἀμολόγητη καὶ στὸν ἔφτο του, σὰ νὰ μὴν ἤθελε τάχα νὰ τὸ καταλάβῃ πὼς τὴν εἶχε, γιατὶ μαζὶ μὲ τὴν ἐλπίδα συγκατοικοῦσε στὰ σπλάχνα του κι ὁ φόβος. Ἔμοιαζε ὁ Ἀντρέας μὲ ἄθρωπο ποὺ καταπιαστηκε καμιὰ δύσκολη, κομμιὰ τρομερὴ ἐργασία καὶ ξέρει πὼς γιὰ νὰ πετύχῃ, ἀπαραίτητο νὰ μὴν τὰ χάσῃ οὔτε μισὸ δεφτερόλεφτο. Περπατεῖ στὴν ἄκρη ἄκρη ἑνὸς ἀψηλοῦ, ὁλογυμνου τοίχου γιὰ νὰ διαβῇ ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη τὴ μεριά. Δεξια του κι ἀριστερά του, γκρεμνος· γκρεμνός, γύροθε γύροθέ του. Τόσο νὰ γλιστρήσῃ τὸ πόδι, καὶ πάει.

Λοιπὸν ὁ Ἀντρέας τέντωνε τὸ νοῦ του, δὲν ἀφινε στιγμούλα νὰ περάσῃ που νὰ μὴν προσέξῃ μὲ τὴ δύναμη ἀλάκαιρη τῆς ψυχῆς του, στὴν ὑγεια, στὴν καθεμερνὴ καλητέρεψη τῆς Κατινούλας. Ἡ πε-

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Ὅλοι κοιμοῦνται, πέπλα μελανὰ
σκεπάζουν γῆς καὶ κῦμα ἀκόμα·
τῶν ἄστρων μόνη ἡ πύκνα ξαγρυπνᾶ
στὸ ζαφιρένιο δῶμα.

Τὴ ρήγισσα προσμένουν, ποὺ χρυσή,
μέσ' σὲ στολίδια ἀνίκητα καὶ κάλλη,
νά! πίσω βγαίνει ἀπ' τὸ θολὸ νησὶ
μάγια νὰ πλέξει πάλι.

Κακὰ νὰ στείλει σ' ὅσες ὄνειρα
δὲν τὴν ἀκοῦν, καὶ σὰν παιδέφτρα ἀράχνα
νὰ σφίξει μέσ' σὲ δίχτια πνιγερὰ
τ' ἀτάθητά τους σπλάχνα.
Μὰ ὦ τῆς ἀγάπης θέϊσσα δεινὴ
ποὺ ὅλος σὲ τρέμει ὁ κόσμος καὶ φοβᾶται,
μὴ τὴν καλή μου ἀγγίξεις, κι' ἄπονη
ἐνῶ ἀγρυπνῶ ἂς κοιμᾶται.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Γιὰ τὴν «ΠΑΓΑ ΔΑΔΕΟΥΣΑ»
Hull 14. v. 07.

Ἀγαπητέ μου Νιρβάνα,

Τὸ βιβλιαράκι μὲ τὰ τετράστιχα εἶναι ἀπὸ τὰ ὡραιότερα δῶρα ποὺ ἔλαβα ἐφέτος. Θεῖα, θεῖα κοιλιτεχνηματάκια. Τί ὡραῖα πελεκημένα καὶ τί τεχνικά. Ὑπάρχει πάντα ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὁ ἴσκιος τοῦ πεσιμισμοῦ. Μὰ τὸ φῶς εἶναι τόσο ἄφθονο καὶ τόσο ρωμαϊκό, ποὺ ὁ ἴσκιος ἐκεῖνος τὰ κάμνει ἀκόμα πιὸ λαμπερά, καὶ συνάμα πονετικά.

Τὰ διαβάζω καὶ τὰ ξαναδιαβάζω κάθε πρωΐ μαζὶ μὲ τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ γύφτου» νὰ μαζεύω μέσα μου ρωμαϊκὴ ψυχή.

Σὲ χαιρετῶ
Δικός σου πάντα
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΚΟΣΜΟΙ

Ἡ γῆ καθὼς ἀντίκρισε τὰ ἐρωτομίλητ' ὄστρα,
Ζήλεψε τὸν ἀπέραντον ὁλόαστρο οὐρανό·
Κάτι πανώριο ἐπόθησε κ' ἔγεινεν ἀνθοπλάστρα·
Στὰ περιβόλια ὦ λούλουδα, ὦ ἀνθάκια στὸ βουνό!

Ὅμως στὰ οὐράνια ὑψώθηκε τολόλαμπρο ἀστέρι,
Κ' ἔλουσε κόσμους, θάλασσες μὲ θεῖα φεγγοβολιά!
Μὰ ἡ γῆ ὠνειρεύτηκ' ἄφταστο κάτι καὶ δίχως ταίρι,
Καὶ τὶς παιδοῦλες ἔπλασε μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά...

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

'Ο ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα δρ. 10. — Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμονοίας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, (Ὀφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεῖα Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα « Ἑστίας» Ι. Κολάρου καὶ Σακέτου [ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλή]. Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πληρώνεται μπρστὰ κ' εἶναι ἑνὸς χρόνου πάντα

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τὸ ἄρθρο τῆς« Νέας Ἡμέρας» — Γράμμα μανῆς πεθαμένης. — Ἄγνωστες λέξες — Ὁ Καρατζᾶς καὶ τὸ Ἀλφαβητάρι του — Οἱ Βούργαροι τῆς Πόλης.

Ἡ «ΝΕΑ ΗΜΕΡΑ» τῆς Τετάρτης ξαναγυρίζει στὸ τελευταῖο φύλλο της στὸ Γλωσσικὸ ζήτημα ἀπαντώντας σὲ κάτι κομικὰ ἄρθρα τῶν «Ἀθῆναι». Ἡ χαριτωμένη φημερίδα τοῦ κ. Πόπ εἶχε προσκαλέσει τὴ «Νέα Ἡμέρα» νὰ δηλώσει κατηγορηματικὰ «πόθεν ἡ ὄψιμη λατρεία της πρὸς τὸ χυδαϊκὸν σύστημα τῆς γλώσσης τῆς δῆθεν δημοτικῆς, ἤτοι πρὸς τὸ γλωσσικὸν συνονθύλευμα τῶν κ. κ. Ψυχάρη καὶ Πάλλη», καὶ ἡ «Νέα Ἡμέρα» δέχεται τὴν πρόσκληση καὶ τῆς ἀπαντάει πλατιὰ μὲ ἄρθρο ποὺ ὅσο κι ἂ δὲν εἶναι σὲ ὅλα σωστό, δὲν παύει ὅμως νἄναι καὶ τίμιο ἴσαμε τὴν τελευταία του ἀράδα.

Τὸ ξέρουμε, τ' αὐτιὰ τοῦ κ. Πώπ, καθὼς κι ὅλα τὰ δημοσιογραφικὰ αὐτιὰ τῆς Ἀθήνας, δὲν ἱδρώνουν ἀπὸ τέτια. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν τὰ πολυνιώθουν, κι ὅταν ἀκόμα δὲν τοὺς λείπει ἡ καλὴ θέληση. Μὰ αὐτὸ δὲν ἔχει καὶ τόσο μεγάλη σημασία. Τὸ σπουδαῖο εἶναι πὼς βρέθηκε μιὰ φημερίδα ρωμαϊκή, καὶ μάλιστα ἡ «Νέα Ἡμέρα», νὰ μιλήσει κάπως λογικὰ καὶ φρόνιμα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ νὰ δώσει ἕνα γερὸ μάθημα σ' ὅλους τοὺς Πώπηδες καὶ παραπώπηδες τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου.

Ἡ «Νέα Ἡμέρα» συγυρίζει περίφημα στὸ ἄρθρο της καὶ τὴ βρισιὰ τῆς Προδοσίας *ποὺ μᾶς τινάζουν κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ κατακέφαλα οἱ πατριῶτες της καθαρεύουσες· τὸν παράγραφο αὐτὸ τῆς «Ν. Ἡμέρας» τὸν ξεσηκώνουμε καὶ μεῖς ἐδῶ, ἀφοῦ πρῶτα τονὲ μεταφράσουμε Ρωμαϊκά·*

«Προδότες δὲν ὑπάρχουν. Προδότης, ἂ δὲν εἶναι, μὰ μπορεῖ νὰ γίνει, ἅμα τοῦ παρουσιαστεῖ εὐκαιρία κατάλληλη, ὅποιος δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ λέει τὴν ἀλήθεια, καθὼς τὴ νιώθει καὶ καθὼς τὴν αἰσθάνεται. Ἀδύνατο νὰ παραδεχτοῦμε πὼς ὑπάρχει Ρωμιὸς ποὺ νὰ μιλάει γιὰ ἐθνικὰ ζητήματα χωρὶς νἄναι κι ἀγνὸς πατριώτης. Ἀλλ' ὁ πατριωτισμὸς δὲν ταιριάζει μὲ τὴν ψευτιά. Μὲ τὸ νὰ στριφογυρίζουμε τὰ μάτια καὶ νὰ βλέπουμε ὁλοῦθε προδότες, μπερδεύουμε περισσότερο τὰ πράματα καὶ γινόμαστε γελοῖοι στὰ μάτια τῶν ξένων. Ἂς γράφει καθένας ὅ,τι θέλει κι ὅπως θέλει. Ἂ γράφει καλά, δικό του κ' ἐθνικὸ καλό. Ἂ γράφει ἄσκημα, δὲν ἔχει νὰ φοβηθεῖ τίποτα ἡ γλώσσα, γιατὶ ἡ γλώσσα ἑνὸς λαοῦ, ὅταν εἶναι ἀληθινὰ ζωντανή, δέχεται μονο τὸ καλὸ καὶ πετάει ὅσα δὲν ταιριάζουν στὸ πνέμα της».

*

ΛΑΒΑΜΕ ἀπὸ τὰ Γιάννινα (μὲ μερομηνία 8 τοῦ Μάη) τὸ ἀκόλουθο περιεργότατο γράμμα ποὺ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰν τὸ τυπώσουμε, ὅσο κι ἂν εἶναι γραμένο στὴν καθαρεύουσα κι ὅσο κι ἂν πειραζεται ἀκριβός μας φίλος καὶ συνεργάτης μ' αὐτό·

«Κύριε Ταγκόπουλε,

«Μετὰ θαυμασμοῦ εἶδον χθὲς εἰς τὴν ἐφημερίδα σας τὴν νεκρολογίαν μου. Ἐὰν ἦτο εὐφυὴς καὶ ἀληθὴς θὰ σᾶς ηὐχαρίστουν διὰ τὴν μοναδικὴν ὅτον καὶ ἀπροσδόκητον ταύτην ἀπόλαυσιν. Δυστυχῶς ὅμως στερεῖται ἀμφοτέρων τῶν προτερημάτων τούτων, διότι φιλολογικῶς μὲν δὲν ἔχει εἰμὴ μίαν ἀπαριθμησιν.... τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης μου, ἱστορικῶς δὲ ἔχει τὸ θεμελιῶδες ἐλάττωμα ὅτι στερεῖται ἀληθείας. Ὁ κ. Βέης ἂν καὶ φιλόλογος ἐλησμόνησε τὴν Λατινικὴν παροιμίαν de mortuis nihil nisi verum, καὶ ἔπλεξε περὶ τὸ ἄτομόν μου μίαν ἱστορίαν ἥτις οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μὲ ἐμέ. Διότι τὸν κ. Βέην ἐγνώρισα μόλις περὶ τὸ τέλος τῆς φοιτήσεώς μου καὶ οὐδέποτε συνεδέθην μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς fraternité intellectuelle, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ παραστήσει, οὔτε εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ πλανῶμαι ἀνὰ τοὺς βράχους τῆς Ἀκροπόλεως συνοδευόμενη ὑπὸ νεκρῶν κυρίων, οὔτε ἔκαμνον στίχους, καθ' ὅλην μου τὴν ζωὴν μάλιστα δὲν διέπραξα οὔτε μίαν ὁμοιοκαταληξίαν καὶ οὔτε σκέπτομαι νὰ διαπράξω, ἐὰν τὸ ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος σας δὲν θὰ ἔχῃ δι' ἐμὲ τὴν σημασίαν τῶν μεσαιωνικῶν μαγειῶν. Σᾶς παρακαλῶ νὰ πληροφορήσητε τὸν κ. Βέην ὅτι ζῶ καὶ πολὺ εὐχαριστημένη μάλιστα εἰς τὴν πατρίδα μου παρὰ τὸς ὄχθας ὄχι τῆς Ἀχερουσίας ἀλλὰ τῆς Παμβώτιδος καὶ εἶμαι πολὺ εὐτυχής, διότι δὲν ὑπάρχουν οὔτε τυπογραφικαὶ μηχαναὶ παραλαμβάνουσαι τὴν νεκρολογίαν τῶν ζώντων, οὔτε ἄνθρωποι ἀρεσκόμενοι νὰ τερατολογῶσι περὶ νεκρῶν.

Μετὰ βαθυτάτης ὑπολήψεως
ΚΛΑΔΙΡΡΟΗ ΑΔΑΜΙΑΔΟΥ
Δρ. τῆς Φιλοσοφίας».

Χαρήκαμε ποὺ ζεῖ ἡ κ. Ἀδαμιάδου, ὅσο λυπουμαστε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ποὺ κοίνει κάπως σκληρὰ τὸ ἄρθρο τοῦ Βέη. Ὁ συνεργάτης μας, γράφοντας τη νεκρολογία της στὸ 245 φυλλο τοῦ «Νουμᾶ», ἴσως νὰ μίλησε μὲ περισσό-

---

ποίθησή του εἴτανε πὼς βαδίζοντας ἔτσι, ἀγάλια γάλια καὶ βῆμα βῆμα, θἄφτανε σίγουρα στὸ σκοπό του. Καὶ πρόσμενε. Θυμότανε τὸ λόγο τοῦ Σεβιλᾶ, πὼς κάποτες ὕστερις ἀπὸ μῆνες, ζαφνικα, πάβει τὸ ἔμπυο. Ἴσια ἴσια τὶς ἑξῆ τοῦ Μάρτη, τὸ πρωΐ. μιὰ δεφτέρα, εἶδε προόδους μεγαλους. Τἄσπρα, τὰ θολὰ συννεφακια δὲ φαινόντανε πια· ἡ ἄσπρη πηχτὴ γραμμὴ στὸν πατο ἀφαντη καὶ τούτη· γελοῦσε καθαριο τὸ νερό, καὶ τὸ ποταμι δὲ μαζωνε στὸ βέμα του λασπες. Τὴν ἴδια μέρα, τἀπόγεμα, τοῦ δηλώθηκε ὁ κ. Ἀρτός, ὅπως ἀναφέραμε, γιὰ τὸ νεφρὶ τὸ γιατρεμένο τῆς Κατινούλας. Μὰ μεταξὺ πρωΐ κι ἀπόγεμα ἔγινε κάτι σημαντικό, ἀκολούθησε δηλαδὴ ἐκεῖνο ποὺ φοβότανε ὁ Ἀντρέας, τὸ στραβοπάτημα στὴν ἄκρη ἄκρη τοῦ τοίχου.

Τὴν παραμονή, κεριακὴ βραδυ, τἀπόδειπνο, ἀφοῦ κατέβηκε ἀπὸ τὴν καμαρα τῆς Κατινούλας, νὰ τὴν πλαγιάσῃ καὶ νὰ τῆς δώσῃ τὰ χρειαζούμενα καθεμερνα της γιατρικά, ἡσυχα καὶ μεθοδικα, ὁ Ἀντρέας κάθησε στὸ μικρὸ τὸ γραφεῖο τῆς κρεββατοκάμερής του, νὰ δουλέψῃ. Δουλειὰ κάπως βιαστική, ἐπειδὴ καὶ προτοίμαζε τὸ μάθημά του γιὰ τὴν ἀβριανή Τὸ σπίτι πάντα σωστὸ νοσοκομεῖο· ἀπάνω ἡ Κατινούλα, ποὺ κοιμότανε τέτοια ὥρα, γιατὶ ὁ Ἀντρέας τῆς ἔμαθε νἀποκοιμιέται νωρὶς νωρίς, κι ἀκούει πρόθυμα ὁ ἄρρωστος τὴ φιλική συβουλή· πίσω ἀπὸ τὴ βάχη του, πίσω δηλαδὴ ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἔγραφε, στὴν καμερίτσα της — ἡ καμερίτσα μου, ἡ δική μου, ὅπως ἔλεγε ἡ Μοιρίτα — τὸ καημένο τὸ παιδί, καὶ στὸν ὕπνο του ἀκόμη ἔβηχε κι ὅλο ἔβηχε. Ἡ Ἄννα δίπλα κρεββατωμένη Μὰ ἐκείνη τὴ βραδειὰ εἶχε κόσμο, τὸν ἀνιψιό της, τὸν ἀδερφὸ τῆς Λίζας καὶ δυὸ φίλους του. Ἤρθανε τὰ παιδιά, νὰ τὴ διασκεδάσουνε λιγάκι. Καλόκαρδη, χαρούμενη παρέα, ἐννοεῖται καὶ κάμποσο θορυβώδικη. Φωναζανε, γελούσανε, μιλούσανε δυνατά. Εἴτανε καὶ γιορτάδες, τὸ μεσοσαράκοστο, ἕνα εἶδος μισὴ ἀποκριὰ ποὺ παίζει ρόλο στὴ Γαλλία τέτοια ἐποχή. Ὁ Ἀντρέας δὲν κατώρθωνε νὰ περατώσῃ τὴν ἐργασία του. Ἡ πόρτα τῆς κρεββατοκάμερής του ἀνοιχτὴ καὶ τἄκουγε ὅλα, γέλοια καὶ φωνές. Ἡ νεολαία δὲ συλλογέται πάντα τοὺς ἀῤῥώστους μήτε τοὺς σοφοὺς ποὺ μελετοῦνε — καὶ ξακολουθούσανε ξέθαρρα μέσα τὸ πατιρντί. Ψιλὸ πατιρντί, φυσικά, καὶ ποὺ δὲν τάραυε μήτε τὴ Μοιρίτα μήτε τὴν Κατινούλα. Τάραζε ὅμως τὸν Ἀντρέα ποὺ φοβότανε γιὰ τὶς δυό, ποὺ τοῦ σκότιζε καὶ τὶς ἰδέες. Θὰ μοῦ πῇς, γιατὶ νὰ μὴ σφαλοίξῃ τὴν πόρτα ; Ναί, γιατί ; Γιατὶ ἔτσι κάποτες τὸ φέρνει μιὰ ψυχικὴ διαθεση περίεργη, που δὲ μᾶς ἀρίνει νὰ καμουμε ὡς καὶ τὰ πιὸ ἔφκολα, τὰ πιὸ ἁπλά. Ὁ Ἀντρέας εἴτανε κουρασμένος. Πῶς νἀποφύγῃ τὴν κούραση ; Πῶς νὰ κρατῇς παντοτινὰ τὸ νοῦ σου τεντωμένο ; Ἄδικο βεβαια νὰ μὴν εἶσαι πάντα ὁ ἴδιος, νὰ μὴν ἔχῃς τὴν ἴδια δύναμη ἀπὸ τὸ πρωΐ ὡς τὸ βράδυ· ὅσο θέλεις ἄτοπο· εἶναι ὅμως κι ἀθρώπινο. Ἡ ζωὴ σὲ ξαφνιαζει καὶ τὰ χίλια της τὰ ξαφνιάσματα καὶ τὰ χίλια της τὰ κινήματα δὲν μπορεῖς οὔτε νὰ τὰ προβλέψῃς οὔτε νὰ τὰ προπάρῃς. Τὴν κεριακή. ὅτι ποὺ σηκώθηκε ὁ Ἀντρέας, ἀναγκάστηκε νὰ μιλήσῃ τοῦ Πάβλου· νὰ σου ἀμέσως καὶ τἀνυπόφορα ἐκεῖνα τὰ πείσματα τοῦ γιοῦ του· παιδεβόταν ὁ πατέρας, ἔσπανε τὸ κεφάλι του στὸν τοῖχο, δίχως νὰ νοιώσῃ τίποτα τὸ παιδί. Τἀπόγεμα, βίζιτες καὶ σταναχώριες. Ὁ Στέφανος Λινάρδος μὲ τὰ παράπονα του. Μιὰ στιγμὴ δὲν εἶδε ποὺ νἀνασάνῃ. Κι ὡστόσο εἶχε σκόλη· ἔλεγε μάλιστα πὼς οἱ μικρές του οἱ διακοπὲς θὰ τοῦ χρησιμέβανε καὶ γιὰ τὴν ἐργασία του καὶ γιὰ τὴν Κατινούλα, νὰ φροντίσῃ πιὸ ἀναπαμένα καὶ γιὰ τὶς δυό. Μὲ τὶς πλαγινὲς τὶς κουβέντες ἄξαφνα χαλνοῦσε ἡ βραδειά του. Δὲ θέλησε ἢ δὲν μπόρεσε ἢ δὲν τοῦ φάνηκε βολετὸ νὰ σηκωθῇ, νὰ

τερο λυρισμὸ γι' αὐτή, δὲν ἀσέβησε ὅμως καὶ στὴ μνήμη της, ὥστε νὰν τοῦ μιλάει τόσο πικρά. Τὸ ἐναντίο θαρροῦμε, ἡ κ. Ἀδαμιάδου ἔπρεπε νὰ χαρεῖ διπλὴ χαρά, πρῶτο γιατὶ δὲν πέθανε καὶ δεύτερο γιατὶ εὐτύχησε νὰ διαβάσει τὴ νεκρολογία της, καὶ τέτοια νεκρολογία μάλιστα, γραμένη ἀπὸ τὸν ἀκούραστο ἱστοριοδίφη Βέη.

Πρέπει νὰ ποῦμε καὶ τοῦτο, ποὺ καλοφαίνεται δὰ κι ἀπὸ τὸ γράμμα της· ἡ κ. Ἀδαμιάδου, τὴν ἴδια βραδιὰ ποὺ πῆρε τὸ δίπλωμά της, μᾶς παράγγειλε πὼς δὲν ξαναγράφει πιὰ στὴ δημοτική, γιατὶ δὲ θέλει νὰ προδώσει τὸ Πανεπιστήμιο ποὺ τῆς ἔδωσε τὸ Ἄριστα. Ὁ Βέης δὲν τὰνάφερε αὐτὸ στὴ νεκρολογία της, ἂν καὶ κεῖνος εἶναι ποὺ μᾶς τόπε, γιατὶ θυμήθηκε τὸ λόγο «ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται» καὶ ἤθελε νὰ παρουσιάσει στοὺς ἀναγνῶστες μας ὁλωσδιόλου λευκὴ τὴν εἰκόνα μιανῆς πεθαμένης.

★

ΚΑΠΟΙΟΣ ἐπικρίνοντας στὴν «Ἑστία» τοῦ περασμένου Σαββάτου τὴν ἀριστοτεχνικὴ μετάφραση τῆς «Σαλώμης» τοῦ Ὄσκὰρ Οὐάϊλδ ἀπὸ τὸν Ν. Πορφιώτη, βρίσκει πὼς ἡ μετάφραση ἀδικήθηκε τρομερὰ γιατὶ ἔχει τόσες καὶ τόσες *ἄγνωστες* λέξες, σὰν τὴ *χλαλοή*, τὴν *ἀνάβρα* κτλ

Τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἰπώθηκε πὼς τόγραψε ὁ καθαρευουσιανικώτατος γιατρὸς κ. Μ. Σακελλάρος, μὰ δὲν τὸ πιστεύουμε. Τὸ πιθανώτερο εἶναι πὼς τόγραψε ὁ διευθυντὴς τῆς «Πινακοθήκης», ἀφοῦ μάλιστα στὸ τελευταῖο φυλλάδιο τοῦ περιοδικοῦ του μιλοῦνταν ὁ σοφὸς αὐτὸς οὐρανοτάγγος γιὰ τὰ βιβλία τῆς κ. Δεντρινοῦ καὶ τοῦ Βουτυρίδη σημειώνε, γι' *ἄγνωστες* λέξες τὸ ἀσκηταριό, τὸ *θραψερό*, τὸ *ἀχτιδωσιές* τὸ *πικραπάτες*, τὸ *κραξίματα* καὶ τόσες ἄλλες παρόμοιες λέξες, *ἄγνωστες* ὄχι βέβαια στοὺς Ρωμιοὺς ἀλλὰ στοὺς Κινέζους τῆς «Ἑστίας» καὶ τῆς «Πινακοθήκης».

Ἡ «Πινακοθήκη» μᾶς βεβαιώνει ἀκόμα πὼς καὶ ἡ γλωσσικὴ μελέτη τοῦ Brugman (ποὺ μεταφράστηκε καὶ βγῆκε σὲ ξεχωριστὸ φυλλάδιο τώρα τελευταῖα ἀπὸ τὸ Λέκα Ἀρβανίτη) εἶναι «μαλλιαροειδῆ συνονθυλεύματα καὶ ἀνοησίαι κωμικώτατοι». Σπαλάτο τοῦ ποὺ μᾶς τὸ εἶπε κι αὐτό

★

ΣΤΗΝ «ΠΡΩΙΝΑ» τῆς Πόλης 8 τοῦ Μάη 1907 στὴ στήλη «Ζητήματα καὶ Πράγματα» δημοσιεύτηκε τὸ ἀκόλουθο γράμμα τοῦ κ. Γ. Καρατζᾶ, ποὺ βραβεύτηκε πέρσι τὸ «Ἀρφαβητάρι» του στὸ διαγωνισμὸ τοῦ «Νουμᾶ»·

«*Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,*

Μετὰ πολλῆς λύπης ἀναγνῶν ἔν τε τῷ ἡμετέρῳ ἀξιολόγῳ φύλλῳ καὶ ἐν τῷ «Ταχυδρόμῳ» διατριβάς, αἵτινες καθαπτονται μου ὡς φρονοῦντος καὶ ἀσπαζομένου τὰς τῶν λεγομένων μαλλιαρῶν ἰδέας, παρακαλῶ δ' ὑμᾶς πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας καὶ διαφώτισιν τοῦ πράγματος νὰ εὐαρεστηθῆτε καὶ καταχωρίσητε τὰ ἑξῆς :

Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἐμοῦ φρονήματος ὡς ὅλως ἀσυμβιβάστου πρὸς τὰς ἰδέας τῶν λεγομένων μαλλιαρῶν νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ λόγος, καθότι εἰκοσιπενταετὴς δημόσιος διδασκαλικὸς βίος ἐν ἐπικαίροις κέντροις τοῦ καθ' ἡμᾶς Γένους, μακρὰ δρᾶσις ἐν τῇ συγγραφῇ διδακτικῶν βιβλίων καὶ περιοδικῶν καὶ ζῶσα μυριοπλθὴς στρατιὰ μαθητῶν διδαχθέντων ὑπ' ἐμοῦ πρόκειται ἀσφαλῆ τεκμήρια ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ταύτης.

Ὅτι δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐν τῇ ἐφημερίδι «Νουμᾶ» δημοσιευθὲν ἀλφαβητάριον, ὅπερ καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὰ περὶ ἐμοῦ γραφέντα, ἀναγκαῖον θεωρῶ νὰ δηλώσω, ὅτι τοῦτο, ὡς ἐδημοσιεύθη, τυγχάνει γλωσσικῶς παρηλλαγμένον καὶ κατὰ πολὺ ἀφίσταται τοῦ ἐμοῦ ἀλφαβηταρίου, ὅπερ, συντεταγμένον ἐπὶ τῶν ἀρχῶν καὶ βάσεων, ἐφ' ὧν εἶναι συντεταγμένα πάντα τὰ ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ε. Ἐπιτροπῆς ἐγκεκριμένα ἀλφαβητάρια, κάμνει χρῆσιν αὐτῆς ταύτης τῆς μητρικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ὡς δημοδιδάσκαλος μετὰ τῶν κορυφαίων τῆς καθ' ἡμᾶς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης θεωρῶ ὡς τὴν μόνην πρέπουσαν εἰς τὰ τῆς πρώτης παιδεύσεως διδακτικὰ βιβλία Κατὰ συνέπειαν οὔτε παραδέχομαι ὡς ἐμά ἔργα, οὔτε εὐθύνην τινὰ φέρω ἐπὶ ἔργοις, οἷα ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ ρηθείσῃ ἐφημερίδι, οὔτε θὰ ἐπιτρέψω φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ ἐκδοθῇ ἐπ' ὀνόματί μου βιβλίον, ὅπερ ἀφίσταται τῶν ἐμῶν ἀρχῶν.

Δέξασθε, παρακαλῶ, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως, μεθ' ἧς διατελῶ

Ἐν Πέραν τῇ 7 Μαΐου 1907.

Ποσθυμος

Γ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

★

ΑΥΓΑ λέει ὁ κ. Γ. Καρατζᾶς, ὁ βραβεμένος συγγραφέας κτλ. Ἐμεῖς δὲ λέμε τίποτε—ἂν καὶ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πολλὰ, παραπολλὰ, νὰ τυπώσουμε καὶ μερικὰ γράμματα ποὺ βρίσκουνται στὰ χέρια μας, νὰ ξηγήσουμε καὶ μερικὰ πράματα ποὺ τὸ γράμμα τοῦ κ. Καρατζᾶ τάφίνει σκοτεινὰ κι ἀνεξήγητα. Μπορούσαμε νὰ μιλήσουμε καὶ μεῖς —ἴσως καὶ ΝΑ ΕΠΡΕΠΕ νὰ μιλήσουμε—,μὰ τὴ γλώσσα μας τὴ μασσοῦμε καὶ τὴ φτύνουμε κατάμουτρα στοὺς λογιώτατους τῆς Πόλης ποὺ ἀναγκάζουν ἕνα φτωχὸ δάσκαλο, φοβερίζοντάς τονε πὼς θὰν τοῦ στερήσουν τὸ ψωμί, νἀρνιέται τόσο ἀδιάντροπα τὶς ἰδέες του—ἂν εἶχε ποτὲ ἰδέες—καὶ νὰ λέει τόσο χοντρὰ κ' ἐλεεινὰ ψέματα. Ὅταν ἀρνιόταν τὸ βιβλίο του, γιατὶ δὲν ἀρνιόταν καὶ τὸ βραβεῖο καὶ δὲ μᾶς γύριζε καὶ τὶς διακόσες δραχμὲς ποὺ τσέπωσε :

Ὁ Καρατζᾶς εἶναι δάσκαλος στο Ζωγράφειο Σχολειὸ καὶ ἡ Ἐφορία τοῦ Σχολειοῦ μεταχειρίστηκε Βουργάρικη βία γιὰ νὰ ξευτελίσει ἕνα φτωχὸ δάσκαλο. Μὰ καθὼς πολὺ σωστὰ μᾶς γράφει ἀκριβὸς φίλος ἀπὸ τὴν Πόλη «Ἐφορία ποὺ αἰστάνεται μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴ λευτεριὰ, τέτιους δασκάλους θέχει, ποὺ θάρνιοῦνται στὴν παραμικρὴ φουρτούνα τὶς ἰδέες τους· καὶ τέτιοι δασκάλοι θὰ κάνουνε μαθητάδες ποὺ θάναι κλέφτες, κατεργάρηδες καὶ ποὺ θα θυσιαζουνε στὸ ἀτομικό τους συφέρο κάθε ἰδέα καὶ ἴσως ἴσως κι αὐτὴ τὴν πατρίδα».

Εἴπαμε παραπάνου πὼς ἔχουμε γράμματα στὰ χέρια μας. Ἂ θέλει ὁ κ. Καρατζᾶς μᾶς τὸ δηλώνει μὲ καμιὰ Πολίτικη φημερίδα καὶ τὰ γράμματά του δημοσιεύουνται ἀμέσως στο «Νουμᾶ».

ΦΡΟΣΥΝΗ

(*Ἀπ' τὰ «Βουκολικὰ»* τοῦ Chénier).

Ἄχ ! βλέπω πὼς δὲν προσπαθοῦν ν' ἀρέσουνε σ' ἐμένα·
Ἡ ἀδερφή μου εἶδε τὸ φῶς προτήτερα ἀπὸ μένα.
Σὰν κάποτε ὁμορφοι βοσκοὶ τριανταφυλλο κρατοῦνε,
Σ' ἐμένα αὐτὸ χαρίζοντας ἐκείνηνε κοιτοῦνε.
Σὰν κάποτε παινεύουνε τὴ λαμπερὴ μορφή μου,
«Νὰ ἡ ζωντανή σου ζουγραφιὰ» λένε στὴν ἀδερφή μου.
Γιατὶ μονάχα δώδεκα θέρους νἄχω ἰδωμένα :
Κανένας ἀγαπητικὸς δὲν τραγουδάει γιὰ μένα·
Κανεὶς δὲ λέει θὰ σκοτωθῇ, σὰν κάνω ἀγάπη ἄλλη·
Μακαρτερῶ. Φτάνει ὁ καιρός. Ξέρω πὼς ἔχω κάλλη,
Πὼς δὲν μπορεῖ νἀβρῇ κανεὶς κάλλη, πιὸ ζηλεμένα
Ἀπὸ μιὰν ὄψη στρογγυλή, πλούσια μαλλιὰ ἁπλωμένα.
Μαργαριτάρια δυὸ σειρὲς σ' ἕνα μικρούλι στόμα
Καὶ μάτια καταγάλανα σὰν τοῦρανοῦ τὸ χρῶμα

Ν. ΧΑΝΤΖΑΡΑΣ

ΜΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ*)

Β'.

Ὅταν ἔφτασε ἐκεῖ, τὸ πρῶτο πρᾶμα ποὺ ρώτησε τὴ μητέρα της εἴτανε ἂν παντρεύτηκε καμιὰ κόρη τοῦ Ζυγούρη, κι ὅταν ἔμαθε πὼς ὁ ἀξιωματικὸς ἅμα ἔμαθε πὼς δὲν ἔχουνε προῖκα, τόκοψε λάσπη, παρηγορήθηκε. Στὶς τρεῖς βδομάδες ἀπάνου πέθανε κ' ἡ θειὰ της ἡ Ἐλέγκω, κι ἄφησε στὸν κύρ Χρῆστο ὅλο τὸ εἶναι της μὲ τὴ συφωνία νὰ πηγαίνῃ στὰ δυὸ παιδιὰ του μετὰ τὸ θανατό του.

Ἡ Κατήγκω καταλυπήθηκε τὴ θεια της ποὺ ποτὲς πλιὰ δὲ θὰ τὴν ἔβλεπε, οὔτε τὸ Καρβουνάρι μὲ τὴ φυσική του καλλονή. Καὶ θυμήθηκε τὸ φτωχὸ τὸ Θεόφιλο ποὺ τοῦ ἔπαιξε τέτοιο παιχνίδι κ' αἰστάνουνταν βαρεία τὴν καρδιά της γι' αὐτό. Στὸ σπίτι ἡ ζωή της εἶταν ἀνυπόφορη. Ὁ πατέρας της ὅλο θυμὸς κ' ἡ μητέρα της τοὐγουνταν μὲ τὰ ροῦχα της ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ τὴν παντρέψῃ, ὡς νὰ τὴν πῆραν τὰ χρονια. Ἀλλὰ ἔτσι εἶναι μὲ μᾶς τοὺς Ρωμιοὺς· τόχουμε μεράκι νὰ ξεκάνουμε τὰ κορίτσια μας πριχοῦ φτάνουν στὰ δεκαπέντε χρόνια, φτάνει νὰ τὰ βγαλουμε ἀπὸ πάνου μας, ἂν καὶ δὲν ἔχουμε κι ἄδικο μὲ τὴν ἀναθωρὴ ποὺς τοὺς δίνουμε. Εἶναι στραβὴ ἀναθωρὴ ποὺ γεμίζει τὸ κεφάλι τους ἀγέρα καὶ δὲν ἀρέσουν στοὺς ἄντρες, γι' αὐτὸ καὶ τὰ περισσότερα μνήσκουνε στὸ ραφι.

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ περασμένο φύλλο.

σκουντήσῃ ἂς εἶναι καὶ μέσα, τὴν πόρτα· συλλογίστηκε ἴσως πὼς πιὸ ταχτικὸ νὰ δουλέψῃ κ' ἔτσι. Δούλεψε, κουράστηκε ἀκόμη περισσότερο. Τὴ δεφτέρα ξύπνησε ἀφανισμένος. Ἐνῶ κοιμόταν, τρεῖς ἡ ὥρα τὰ μεσάνυχτα, ἔπιασε τὴ μικρὴ βήχας σπασμωδικός, ἀντὶς λιανοκοπανιστος καὶ σιγανούτσικος. Στὸ ποδάρι ὁ Ἀντρέας, νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἄννα ποὺ ἔτρεξε καὶ δάφτη. Ἄργησε ἡ Ἄννα στῆς Μοιρίτας· ἄργησε κι ὁ Ἀντρέας. Ἔπεσε, δὲν ἔκλεισε μάτι παρὰ στὰ χαράματα. Ὅτι που ντύθηκε, ὅτι που κάθησε καὶ βούτηξε τὴν πέννα του στὸ καλαμάρι, παρουσιάστηκε πάλε ὁ Παῦλος, κι ἀρχίσανε οἱ ἀτελείωτες, οἱ ἀνωφέλεφτες, οἱ ἀπελπιστικὲς οἱ ὁμιλίες. Ἡ μόνη του χαρὰ στάθηκε ἡ προκοπὴ ποὺ παρατήρησε τὴν ἴδια τὴν πρωϊνὴ στὴν ὑγεία τῆς Κατινούλας, ὅταν εἶδε νὰ γελᾷ καθάριο τὸ νερό. Ὕστερις ἀπὸ τὸ πρόγεμα, τὸ μάθημά του στὴ Σορμπόννα· πῆγε πεζός, ἀπὸ οἰκονομία, γιὰ τοὺς γιατροὺς καὶ γιὰ τὰ γιατρικά. Τοῦ ἄρεζε ἀφτό, γιατὶ τοῦ εἴτανε στέρηση κ' ἡ στέρηση τώρα γιὰ τὴν ἄρρωστη, τοῦ ἐρχόταν σὰν καθήκοντο γλυκό. Μὰ οἱ πλούσιοι κακοσυνηθίσανε κι ὅσα ὁ φτωχὸς μήτε τὰ βλέπει στὸ νειρό του, ἐπειδὴ καὶ δὲν τἄμαθε, τοῦ λόγου τους, ἀκόμη κι ἀνήθελά τους, τὰ γυρέβουνε σὰ δὲν τἄχουνε. Ἀλήθεια ποὺ ὁ Ἀντρέας οὔτε τὸ συλλογίστηκε νὰ παρῃ ἀμάξι, μ' ὅλη τὴ βιάση καὶ τὴν ἀχάμνια τοῦ καιροῦ. Ὡςτόσο, ἐν' ἀμάξι θὰ τοῦ ἔστρωνε τὸ κεφι. Ἔβρεχε. Τὸ χαρτοφυλάκι του γεματο βιβλία, βαρί. Μὲ κόπο βαστοῦσε στὸ ἕνα χέρι τὴν ὀμπρέλλα ποὺ ὁ ἄνεμος τὴν ἔδερνε καὶ τὴ στριφοχτυποῦσε, μόλις ποὺ δὲν τὴν ἔσπανε. Ἴδρωσε ὥςπου νὰ φτάσῃ. Χρειάστηκε νἀλλάξῃ, ἐνῶ πρόσμενε τὸν κ Ἀρτό, καὶ δὲν ἄδειαζε. Ὅλα στραβὰ κι ἀνάποδα. Πήγαινε νἀνάψῃ τὴ λάμπα κ' ἔσπανε τὸ σπίρτο, ἔκαιγε τὸ χαλί Τραβοῦσε τσιγάρο ἀπὸ τὴν τζέπη του νὰ πιῇ· τὸ τσιγάρο τοῦ ξεγλιστροῦσε ἀπὸ τὰ δάχτυλα, κατρακυλοῦσε χάμου. Μαντίλι στὸ κομμό του δὲν ἔβρισκε. Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε ἡ μέρα ἔμοιαζε μέρα καταραμένη, ἀπὸ τὶς μέρες ἐκεῖνες ὅπου καὶ τὸ νύχι σου σὲ τσουγγρανίζει, σοῦ γίνεται ὀχτρός.

Ἀφτοῦ ἀπάνω, νὰ ἡ βίζιτα τοῦ κ. Ἀρτοῦ. Ὅσο ζαλισμένος, βαρυιεστισμένος, ἴσως κ' ἐρεθισμένος μέσα του ἔννοιωθε ὁ Ἀντρέας, ἄλλο τόσο χαρούμενο, καμαρωμένο, πρόθυμο τὸ γιατρουδάκι καὶ σὰν πηδηχτό. Τἀνάστημά του κοντούτσικο καὶ στὸ σῶμα του παχουλός· ἀνεβαίνοντας τὴ σκάλα γιὰ νὰ πάῃ στῆς Κατινούλας, σὲ κάθε σκαλοπάτι λὲς καὶ τσίτωνε τἀκροπόδαρά του γιὰ νὰ φανῇ πιὸ μεγαλος. Μπῆκε στὴν κάμαρα. Ἡ ὄψη τῆς ἄρρωστης λαμπρή. Τὴ συχάρηκε. Λαμπρότερη ἀκόμα ἡ διαθεση τοῦ κ. Ἀρτοῦ. Ἡ γιατρεια του ὡς τώρα τοῦ πετύχαινε. Τοῦ κατέβηκε ξαφνικὰ μιὰ ἰδέα. Νὰ σφαλοίξῃ τὴν πληγή ! Γιατὶ νὰ μὴ γλυτώσουνε κι ἀπ' ἀφτόνε τὸν μπελα ; Ἴσια ἴσια κάποιος συναδερφός του τὶς προαλλες τοῦ μίλησε γιὰ ἕνα καινούριο γιατρικό, γιὰ ἕνα λεγαμενο ἰωδοφορμοσόλι. Ὁ κ. Ἀρτὸς εἶχε ὄρεξη νὰ δοκιμάσῃ. Γιατρεμένο τὸ νεφρὶ —μαλιστα ! ἔτσι τὄλεγε — γιατρεμένη τώρα κ' ἡ πληγούλα —σὲ δέκα δεκαπέντε μέρες.

Ὁ Ἀντρέας, ὅταν ἄκουσε γιὰ καινούρια γιατρικὴ καὶ δοκιμάσματα, σὰ νὰ δυσαρεστήθηκε. Τί τάχα ; Μήπως τὸν ἔφερνε σπίτι γιὰ νὰ δοκιμάζῃ ; Μπᾶς κ' εἴτανε anima vilis ἡ Κατινούλα : Μὰ πιὸ πολυ σταναχωρέθηκε, ὅτι ποὺ ἄνοιξε ὁ Ἀρτὸς τὴν κουβέντα τῆς πληγῆς. Ἔννοιωσε πὼς τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἔπρεπε ὁ ἴδιος νὰ κάμῃ ἀπόφαση γερή, νὰ πῇ τὸ λόγο του μὲ δύναμη, γιατὶ σιμωνε ὁ κίνδυνος, κρινόταν κάπου στὰ σκοτεινὰ ἡ τύχη τῆς Κατινούλας. Ὁ τοῖχος δυσκολοβάδιστος καὶ τὸ στραβοπάτημα γλήγορο. Πολὺ ἐβγενικὰ ρώτησε ὁ Ἀντρέας τὸν κ. Ἀρτὸ ἂν τὸ νόμιζε ἀπαραίτητο νὰ δο-

Τί θέλει ἕνας ἀργαστηριάρης νὰ μάθῃ τὸ κορίτσι του φραντσέζικα κ' ἐκεῖνα στραβά, καὶ νὰ μὴν τὸ μάθῃ κάτι τι χρήσιμο ποὺ ἂν ἐκεῖνος τὰ γύρῃ, νὰ μπορῇ τὸ κορίτσι νὰ ζήσῃ, καὶ νὰ παντρευτῇ μ' ἕνανε τῆς τάξης του. Βλέπεις ἐδῶ στὴν Ἀγγλία, καθὼς καὶ σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη πῶς ἐργαζουνται τὰ κορίτσια. Ἄλλα στὸ ταχυδρομεῖο, ἄλλα στὸν τηλέγραφο ἢ στὸ τηλέφωνο, ἄλλα κανουνε τὸ γραμματικὸ σὲ καταστήματα ἐμπορικά, ἄλλα παλε δουλεύουνε σὲ μαγαζιὰ τοῦ λούσου, ἐξὸν ποὺ χιλιάδες δουλεύουνε στους μύλους καὶ στὰ ἐργοστασια. Βλέπεις χιλιάδες κορίτσια κάθε πρωΐ ποὺ πηγαίνουνε στὴν ἐργασία τους γιὰ νὰ βγαζουν τὸ ψωμί τους. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τ' ἀγόρια· ἅμα τελειώνουν τὸ σκολειὸ στὰ δεκατέσσαρα, πᾶνε καὶ μαθαίνουνε μιὰ τέχνη, κι ὅταν γένουνε εἴκοσι χρονῶ μποροῦν νὰ βγάζουν εὔκολα τὸ ψωμί τους, ἐνῶ σὲ μᾶς τῶν μὲν πλουσίων τὰ παιδιὰ γυρνοῦν ἀπὸ καφενὲ σὲ καφενέ, χωρὶς νὰ κάμνουνε τίποτις, καὶ χωρὶς νὰ φροντιζουνε οἱ γονοί τους νὰ τὰ μαθουν καμιὰ τέχνη ἢ ἐπιστήμη ὥστε μιὰ μέρα νὰ πιάσουν τόπο, καὶ τὰ παιδιὰ τῆς μεσαίας τάξης ζητοῦν θέση ἢ στὴν Κυβέρνηση ἢ σὲ κανένα ἐμπορικὸ κατάστημα. κ' ἔτσι ὁ κοινωνικός μας τροχὸς γυρίζει παντα στὸ στραβὸ δρόμο.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ γιὸ τοῦ κυρ Χρήστου, ποτὲς δὲν ἔκαμε καμιὰ δουλειὰ ἂν κι ὁ πατέρας του πολλὲς φορὲς προσπαθησε. Τὸν χαλνοῦσε κ' ἡ μητέρα του, παίρνοντας παντα τὰ δίκια του, καὶ κρύβοντας τὶς πομπές του ἀπ' τὸν ἄντρα της. Ὥστε τοῦ κακομοίρη τοῦ κὺρ Χρήστου μ' ὅλα τὰ χρήματα ποὺ εἶχε, τοῦ ἐρχόντανε ὅλα στραβά, κ' ἔτσι περνοῦσε ὁ καιρὸς κακὰ καὶ ψυχρὰ χωρὶς καμιὰ ὥρα εὐτυχισμένη στὸ σπιτικό του. Ἄρχισε κ' ἡ Κατήγκω νὰ μεγαλώνῃ, καὶ μερικὲς φορὲς μαύριζαν τὰ μάτια της. καὶ χτυποῦσε τὸ κεφαλι της γιὰ τὸ ἄδικο ποὺ ἔκαμε στὸ φτωχὸ τὸ Θεόφιλο. Φιλενάδες δὲν εἶχε παρὰ μόνο τὶς κόρες τοῦ Ζυγούρη, ἂν καὶ τὶς ζούλευε. Ἐκεῖνες ὅμως εἴτανε καλὰ κορίτσια, καὶ καλῆς φαμίλιας, πολὺ διαφορετικὰ τῆς Κατήγκως.

Ἔλειπαν τότες στοὺς Κορφοὺς ὅπου εἶχανε συγγενῆδες, κ' ἔξαφνα στὰ καλὰ καθούμενα λαβαίνει ἡ Κατήγκω ἕνα γράμμα τους ποὺ τῆς λέγανε πώς ἀρραβωνιάστηκε ἡ μεγαλη μὲ κάποιο Κόντε Δε Κάντο πολὺ πλούσιο, καὶ σὲ κανένα μῆνα θὰ γίνῃ ὁ γάμος στὴν Ἀθήνα καὶ θέλουνε τὴν Κατήγκω νὰ εἶναι παράνυφη. Ἡ κερὰ Χρήσταινα ἂν καὶ ἄρρωστη τότες, πῆγε νὰ πεταξῇ ἀπ' τὴ χαρά της, ὄχι γιὰ τὸν ἀρραβῶνα τῆς Φρόσως τοῦ Ζυγούρη, ἀλλὰ γιὰ τὴν πρόσκληση τῆς κόρης της νὰ εἶναι παράνυφη, γιατὶ θὰ γνωρίζουνταν μὲ καλὸ κόσμο, καὶ μὲ τὴν ὀμορφια της μποροῦσε νὰ τύχῃ κανένα νὰ τὴν ἀγαπήσῃ. Εἴτανε ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ Κατήγκω θὄβγαινε στὸν κόσμο, καὶ θἄκανε καὶ φιγούρα, γιατὶ εἴτανε πολὺ ὄμορφο κορίτσι, κ' ἔπαιζε καὶ πιανο σὰν προφεσόρος.

Ἄρχισαν λοιπὸν οἱ ἑτοιμασίες γιὰ τὰ ροῦχα της γιατὶ ἡ κερὰ Χρήσταινα τὄβαλε στὸ νοῦ της νὰ φανῇ ἡ κόρη της ἡ καλύτερη στὸ γάμο, καὶ σ' ἕνα τέτοιο γάμο σημαντικό. Ἐκεῖ ποὺ γίνουνταν οἱ προετοιμασίες γιὰ τὰ λοῦσα της, λαβαίνει ἕνα γράμμα ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς ἀπ' τὴ Φρόσω, ποὺ τὴν προσκαλοῦσε νὰ παῃ ἐκεῖ καὶ νὰ μείνῃ μαζί τους ὡς τὸν καιρὸ ποὺ θἄρθουν στὴν Ἀθήνα γιὰ τὸ γάμο, γιατὶ θέλει νὰ τὴ γνωρίσουν τὰ πεθερικά της. Ἡ κερὰ Χρήσταινα, ἅμα τἄκουσε, τρέχει ἴσια στὴ Μητρόπολη κι ἀνάφτει μιὰ λαμπάδα μπροστὰ στὴν Παναγιά, καὶ λέει καὶ τοῦ παπᾶ νὰ κάμῃ μιὰ παρακλῆση. Τῆς φάνηκαν ὅλα ποὺ εἴτανε θεοῦ οἰκονομία, κι ὅτι γλήγορα θἀνοίξῃ ἡ τύχη τῆς κόρης του.

Αὐτὰ ὅλα τἄκαμνε ἡ κερὰ Χρήσταινα, γιατὶ ὅλος ὁ νοῦς της εἴτανε στὴν κόρη της, χωρὶς νὰ συλλογιέται τὸν ἑαυτό της καὶ τὴν ὑγεία της. Εἶχε καταπέσει πολὺ στὰ τελευταῖα χρόνια, κι ὁ ἄντρας της τὄβλεπε μὲ πόνο τῆς καρδιᾶς του. Τώρα κοντὰ σ' ὅλα, εἶχε καὶ τοὺς ρεματισμοὺς, κ' εἴτανε κατάκοιτη ἀπ' τοὺς πόνους. Ὁ κὺρ Χρῆστος τῆς ἔδωκε νὰ καταλάβῃ ὅτι ὅπως εἶναι ἡ θέση της δὲν πρέπει νἀφήσῃ τὴν Κατήγκω νὰ πάῃ οὔτε στοὺς Κορφοὺς, οὔτε στὸ γάμο, γιατὶ τί θὰ πῇ κι ὁ κόσμος. Ἡ μητέρα της τοῦ θανατᾶ, κ' ἡ κόρη της νὰ τρέχῃ στὰ πανηγύρια. Φώναξε τὸ γιατρὸ νὰ τὴν δῇ, κι αὐτὸς ἀμέσως εἶπε πὼς πρέπει νὰ φύγουν ἀπ' τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ πᾶνε στὸ Λουτράκι γιὰ νὰ κάμῃ μερικὰ μπάνια.

Τὴ βρῆκε πολὺ ἄρρωστη, καὶ πὼς πρέπει νὰ τὴ βαστοῦν πολὺ ἥσυχη καὶ νὰ μὴν τὴν ἀφίνουν νὰ συχύζεται γιὰ τίποτις. Ἀποφασίστηκε λοιπὸν νὰ φύγουν τὴν κατόπι μέρα γιὰ τὸ Λουτράκι. Ὁ κακομοίρης ὁ κὺρ Χρῆστος, ποὺ εἴτανε καλὸς φαμελίτης καὶ λάτρεβε τὴ γυναῖκα του, φρόντισε κ' ἔπιασε τὶς καλύτερες κάμαρες στὸ ξενοδοχεῖο «Αἱ Πηγαί», ποὺ εἴτανε τὸ πιὸ ἥσυχο, καὶ καταλληλο γιὰ τὴν περίσταση, κ' ἡ Κατήγκω ξέχασε καὶ τοὺς Κορφοὺς καὶ τὸ γάμο ποὔταν προσκαλεσμένη γιὰ παράνυφη, κι ἄλλο δὲ συλλογιοῦντανε παρὰ τὴ μητέρα της καὶ τίποτις ἄλλο.

Εἴταν ἡ ἐποχὴ ποὺ ὁ κόσμος ἔτρεχε ἐκεῖ γιὰ τὰ λουτρά, καὶ τὸ ξενοδοχεῖο εἴταν γεμάτο, ἀλλὰ καθὼς εἴπαμε εἴταν ἥσυχο, δὲν εἶχε τὴν κίνηση τῆς Παλμύρας, ὅπου εἴχανε κάθε βράδι χοροὺς καὶ διασκεδάσεις, κι ὅπου ἔτρεχαν οἱ περισσότεροι ἐκεῖνοι ποὔχαν κόρες νὰ παντρέψουν, κ' εἴχανε ἐλπίδα νὰ βροῦν καὶ γαμπρούς. Σ' ἕνα μῆνα ἀπάνου, ἡ κερὰ Χρήσταινα ἄρχισε νἀναλαβαίνῃ, καὶ τοῦ κὺρ Χρήστου ἡ χαρὰ δὲν λέγουνταν· μόνο ἡ Κατήγκω ἄρχισε νὰ γίνεται μελαγχολική. Ἂν καὶ χαίρουνταν γιὰ τὴν καλυτέρεψη τῆς μητέρας της, θυμούντανε ὅμως τώρα καὶ τὴν πρόσκληση ποὺ εἶχε γιὰ παράνυφη, καὶ τὴν εὐκαιρία ποὺ ἔχασε νὰ φανῇ σὲ καλὸ κόσμο, ὅπως εἴταν ἀπὸ μικρὴ τὄνειρό της. Ἔβγαινε ταχτικὰ σὲ περίπατο, καὶ πολλὲς φορὲς κατέβαινε στὸ περιγιάλι.

Μιὰ μέρα ἐκεῖ ποὺ περπατοῦσε συλλογισμένη νὰ καὶ βλέπει ἀπὸ μακριὰ μιὰ παρέα ἀπ' ἄντρες καὶ γυναῖκες. Αὐτὸ δὲν τῆς φάνηκε παράξενο, γιατὶ τὸ μέρος εἴτανε γεμάτο ἀπὸ ξένους. Ὅταν ἡ παρέα ἄρχισε νὰ πλησιαζῇ, τρέχει μιὰ νέα καὶ τὴν ἀγκαλιαζει καὶ τὴ φιλεῖ. Εἴτανε ἡ Φρόσω μὲ τὸν ἄντρα της, τὸν ἀντραδερφό της, καὶ τὰ πεθερικα της. Ὅλοι τους ἕνας κ' ἕνας, διαφορετικοὶ ἀπ' ἐκείνη κι καὶ τὴ φαμίλια της. Ἡ Φρόσω τὴ σύστησε ἀμέσως στὰ πεθερικά της γιὰ τὴν καλύτερη φιλενάδα του ποτέ της εἶχε. Ὁ Κόντε Δὲ Κάντο, ποὺ ἂν καὶ γέρος, νοστιμέβουνταν ὅμως παντα τὸν πυδόγυρο, τῆς ἔκαμε πολλὰ κομπλιμέντα. καὶ τῆς εἶπε πόσο λυπηθήκανε νἀκούσουνε γιὰ τὴν ἀρρώστια τῆς μητέρας της, κι ὅτι θἄρθουνε νὰ τὴν δοῦνε. Ἡ Κατήγκω τρόμαξε, δὲν τοὺς ἤθελε μὲ κανένα τρόπο νἄρθουνε, καὶ γιὰ νὰ τὸ κατορθώσῃ, τοὺς εἶπε πὼς ὁ γιατρὸς ἐμποδίζει τὴ μητέρα της να δῇ κανένα.

Τὴ δεύτερη μέρα ὅμως ἡ Φρόσω σηκώθηκε καὶ πῆγε μονάχη γιὰ νὰ δῇ τὴ φιλενάδα της, καὶ νὰ τὴν προσκαλέσῃ νὰ φανε μαζὶ ἐκεῖνο τὸ βραδι στὴν Παλμύρα ὅπου ἔμνησκαν, καὶ νὰ φέρῃ μαζὶ καὶ τὴ μουσική της. Ἡ Κατήγκω χαρούμενη δέχτηκε, ἂν κ' αἰστανουντανε τὰ νεῦρα της ταραγμένα. Εἴταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ θἄβλεπε διαφορετικὸ κόσμο ἀπ' ὅ,τι εἴτανε συνειθισμένη, ἂν καὶ πολὺ τὸ λαχταροῦσε. Τὄπε στὴ μητέρα της, ἔκαμε κουραγιο, κι ἄρχισε νὰ ἑτοιμαζεται. Ντύθηκε πολὺ ἁπλά, ἀλλ' ὅ,τι κι ἂν φοροῦσε τῆς πήγαινε. Ὁ κυρ Χρῆστος ποὺ τὴν καμάρωνε, ἔστειλε ἕνα ἁμαξι μὲ δυὸ ἄλογα γιὰ νὰ τὴν πάῃ στὴν Παλμύρα, γιὰ νὰ μὴ φανῇ κατὰ τὴν ἰδέα του κατώτερη ἀπ' τὴ φαμίλια τοῦ Κόντε Δὲ Κάντο.

Εἴτανε ἁπλὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶχε μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό του, γιατὶ ἀπὸ τίποτις ἔγεινε ὅ,τι εἴτανε, καὶ δὲν ντρέπουνταν νὰ τὸ λέῃ πρὸς ἔπαινό του. Αὐτὸ εἴτανε τὸ μόνο πραμα ποὺ δὲ συφωνοῦσε τἀντρόγενο. Ἡ κερὰ Χρήσταινα δὲν ἐννοοῦσε νὰ ξέρῃ ὁ κόσμος τί εἴτανε αὐτὴ κι ὁ ἄντρας της πρὸ εἴκοσι πέντε χρόνια, κι αὐτὸ τοῦ κοπάνιζε κάθε μερα πὼς δὲν πρέπει νὰ τὸ ξεφωνίζῃ δεξιὰ κι ἀριστερά, ἀλλ' ὁ κὺρ Χρῆστος σκέφτουνταν διαφορετικά· ἐκεῖνος θαρροῦσε πὼς μὲ τὸ νὰ τὸ λέῃ, ἔδινε τὸ καλὸ παράδειγμα στοὺς νέους, ποὺ συνείθισαν νὰ τρῶνε ἑτοιμα, καὶ νὰ μὴ κάνουνε καμιὰ δουλειά. Εἴτανε καμένη ἡ καρδιά του ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ γιό του ποὺ δὲν ἤθελε νὰ δουλέψῃ καὶ ξόδευε τὸν καιρό του ἀπ' τὴν λέσχη στὸν καφενὲ κι ἀπ' τὸν καφενὲ στὴ λέσχη. Ὁ κὺρ Χρῆστος δὲν ἐννοοῦσε νὰ πατήσῃ στὴ λέσχη· τί τὸ ὄφελος ἔλεγε, νὰ πηγαίνῃ κανεὶς σὲ τέτοιο μερος ὅπου βλέπεις ἀνθρώπους χωρὶς δουλεια καὶ νέους καὶ ἡλικιωμένους νὰ περνοῦν ὅλη τους τὴν ἡμέρα χαρτοπαίζοντας;

Πῆγε λοιπὸν ἡ Κατήγκω στὴν Παλμύρα ὅπου τὴν περίμεναν, κ' ὕστερ' ἀπ' τὸ φαγί, ἐκεῖ κοντὰ στὶς ἑφτὰ ὧρες τὸ βραδι, τῆς ζήτησαν νὰ παίξῃ λίγη μουσική. Δὲν εἴταν ἄλλος κανένας στὴν καμαρα παρὰ ἡ φαμίλια τοῦ Κόντε Δὲ Κάντο, κι ὅταν ἄκουσαν τὴν Κατήγκω νὰ παίζῃ στὸ πιάνο ὅπου τρέχανε σὰ νερὸ τὰ δάχτυλά της, τεντώσανε ταυτιά τους καὶ κοίταζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλονε. Δὲν περίμεναν ἀπ' ἕνα τέτοιο νέο κορίτσι, τέτοια φωνὴ καὶ τέτοια τέχνη. Πρώτη ἡ γυναίκα τοῦ Κόντε Δὲ Κάντο σηκώθηκε καὶ τὴ φίλησε, καὶ τὴν παρακάλεσε νἄρχεται συχνὰ, κ' ἡ Φρόσω τὴν καμάρωνε, καὶ φαίνουνταν περήφανη γιὰ τὴ φιλενάδα της. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ δὲν ἔβγαλε τὸ μάτι ἀπ' ἐπάνω της, εἴταν ὁ Δημητρὸς ὁ ἀντράδερφος τῆς Φρόσως, ὁ ὁποῖος τὴ συνόδεψε μὲ κομπλιμέντα πίσω στὸ ξενοδοχεῖο «αἱ Πηγαί» κατὰ τὶς ἐννιάμισι ὧρες. Εἴταν ἡ βραδυὰ ὡραία, ὁ οὐρανὸς κατάστερος καὶ πήγαιναν περπατώντας.

κιμάσῃ. Κατάλαβε ὁ γιατρὸς πὼς τοῦ ξέφυγε ἄτοπα ἡ λέξη καὶ δαγκασε τὰ χειλάκια του. Κάτι ψιθύρισε μάλιστα; κατι μουρμούρισε γιὰ τὸ γιατρικό του, δηλαδὴ πὼς τὸ δοκιμασανε κι ἄλλοι, πὼς τοὺς πέτυχε παντα. Γιὰ τὴν πληγὴ ὅμως ἀδύνατο νὰ τὸν πείσῃ ὁ Ἀντρέας. Φαίνεται κιόλας πὼς ζεματίστηκε λιγάκι ὁ φίλος μὲ τὸ ἰωδοφορμοσολι κ' ἔβγαινε τὸ φιλότιμο στὴ μέση. Γύρεβε νὰ δείξῃ πὼς μπορεῖ θάματα. Τὸν παρακαλοῦσε θερμὰ ὁ Ἀντρέας νἀφήσῃ νὰ περασουνε τουλάχιστο δυὸ βδομαδες. Γιὰ τὴν ὥρα, τὰ πράματα πηγαιναν καλα. Περιττὸ νὰ τἀλλαξουμε. Καλὰ εἶναι, καλὰ νὰ μείνουνε. Ἂν κλείσουμε τὴν πληγή, θἔχουμε θέρμη. Ἀφτὸ πιὰ τὸ δοκίμασε ὁ Ἀντρέας καμποσες φορές, πιὸ σίγουρα παρὰ ποὺ δοκίμασε ὁ γιατρὸς τὸ γιατρικό του. Ἂν ἔχουμε ὅμως θέρμη, θὰ πειραχτῇ φυσικὰ καὶ τὸ νεφρί. Ποιός ποτέ του στοχαστηκε νἀερίσῃ κάμαρα ὅπου ἔπιασε ἡ φωτια; Θὰ καῇ ἀμέσως ἀλάκαιρο τὸ σπίτι. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ θὰ χυθῇ ἀβάσταχτα ἡ φλόγα καὶ στὴν ἄλληνε. Ὁ ἄθρωπος δὲν εἶναι μονάχα ποδαρια, μονάχα χέρια, μονάχα καρδιὰ ἢ μονάχα νεφρί· τὰ καθέκαστα στὸν ὀργανισμό μας συγκρατιοῦνται καὶ συμπονοῦνε. Ὁ γιατρὸς ἐσὺ δὲ νοιαζεσαι πότε τὴ μύτη καὶ πότε τὴ γλώσσα· ὅλα μαζὶ πρέπει νὰ τὰ νοιαστῇς, ἀφοῦ τὸ γιατρικὸ που θὰ διορίσῃς γιὰ τὴ γλώσσα, μπορεῖ ἄξαφνα καὶ νὰ πειραξῇ τὴ μύτη. Μάλιστα ὅταν ἡ γλώσσα ἔπαθε, προσέχεις ἀκόμη περισσότερο μήπως πάθῃ τίποτις κ' ἡ γειτονιά. Ἥσυχη λοιπὸν τὴν πληγή, γιὰ νὰ μὴν ἀντηχήσῃ κανένας ἀντίχτυπος ἀλλοῦ πουθενά.

(ἀκολουθεῖ)

Ὁ Δημητρός εἶταν νέος μορφωμένος. Ἐσπούδασε στὸ Παρίσι γιατρός, καὶ πρὸ ἕξη μῆνες εἶχε γυρίσει μὲ τὸ δίπλωμά του. Εἶταν ἀψηλός, ὡραῖος, μὲ μαλιὰ κασταναστα καὶ μὲ μουστακι τὸ ἴδιο χρῶμα καὶ καλὰ περιποιημένο. Εἶταν ἡλικίας εἴκοσι τεσσαρω ὡς εἴκοσι πέντε χρονῶ, ἀλλὰ μὲ σωστὰ τετρακόσα, κ' εἶταν τὸ καμάρι τοῦ πατέρα του καὶ τῆς μητέρας του. Ἐνόσω περπατούσανε οὔτ' ἐκεῖνος οὔτ' ἐκείνη ἄνοιξαν τὸ στόμα τους νὰ ποῦν μιὰ λέξη. Ἡ σιωπή τους ἴσως ἔλεγε πολλά. Μόνο ὅταν ἔφτασαν καὶ πρὶν ἀποχαιρετιστοῦνε, τόλμησε ὁ Δημητρός καὶ εἶπε πὼς ἐλπίζει νὰ τὴ δῇ καὶ πάλε. Ἀλλ' ἂν ἔβλεπε κανένας τὶς ματιές τους, θἄβλεπε καὶ τὴ φλόγα ποὺ τοὺς ἔκαιγε.

(ἀκολουθεῖ)

Manchester *12 τοῦ Φλεβάρη 1907.*

ΞΩΜΕΡΙΤΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ποιός φταίει γιὰ τὸ δυστύχημα τοῦ Τροχιοδρόμου, φαίνεται ἀπὸ τοῦτο·

— Ἅμα ἔγινε ἡ ἔκρηξη, τὸ Ὑπουργεῖο ἔστειλε τοὺς ἐπιθεωρητές του νὰ ξετάσουν τὶς μηχανές· Ἡ ἐπιθεώρηση ἀποδειξε πὼς ἀπὸ τὶς δεκαοχτὼ μηχανές οἱ δεκαπέντε ἔπρεπε νἄχουν πουληθεῖ ἀπὸ καιρὸ γιὰ παλιοσίδερο κι ὄχι νὰ δουλεύουν.

— Ἔπρεπε νὰ γίνει ἡ ἔκρηξη, νὰ σκοτωθοῦν καὶ νὰ λαβωθοῦν τόσοι ἄθρῶποι γιὰ νἀνοίξει τὰ στραβά του τὸ Ὑπουργεῖο.

— Στὸ τελευταῖο φύλλο του «Monde Hellénique» ἡ κ. Iotta, ποὺ γράφει τὶς κριτικες, δημοσίεψε μια ἀρκετὰ καλὴ κριτικὴ γιὰ τὸ βιβλίο τῆς κ. Εἰρήνης Δεντρινοῦ.

— Ἡ κ. Iotta βρίσκει πὼς αὐστηρὰ κρίνει τὸν κόσμο τοῦ σαλονιοῦ ἡ κ. Δεντρινοῦ, ἀφοῦ καὶ τέτιος ποῦναι δὲν εἶναι τόσο κακος. Τὸ ἴδιο πρᾶμα δυὸ ἀθρῶποι ἀλλιώτικα ἐαν τὸ δοῦν, καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίστασι. Ἐαρροῦμε, ἡ κ. Iotta δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς κανει νὰ πιστέψουμε πὼς βλέπει καλύτερα.

— Γράφοντας ἡ «Ἑστία» τὶς προάλλες γιὰ τὴν «Ἤγησώ» μᾶς ἀποκάλυψε πὼς ἡ γλώσσα της δὲν εἶναι ἡ καθάρια δημοτική (*Ψυχαρική* τὴ λέει ἡ ἀρεντιά της), ἀλλὰ ἡ ἀδημοτική τῶν Ἑπτανησίων».

— «Δημοτική τῶν Ἑπτανησίων» ἅμα λέμε σήμερα, ἐννοοῦμε τὴ γλώσσα τοῦ Πολυλᾶ, τοῦ Καλοσγούρου καὶ τοῦ Κονεμένου, τὴ *μιχτὴ* πάνου κατω, καὶ σε τέτια γλώσσα δὲν εἶναι γραμένη ἡ «Ἤγησώ».

— Κουτουρού λοιπὸ μιλᾶει καὶ τώρα, καθὼς πάντα, ἡ «Ἑστία» καὶ ἡ γνώμη της σὲ τέτια ζητήματα δὲν μπορεῖ νἄχει τὴν παραμικρότερη σημασία. Λέει γιὰ νὰ φαίνεται πὼς λέει, χωρὶς νὰν τὰ καταφέρνει ποτὲ νὰ λέει τίποτα.

— Ἐμεῖς μιὰ συβουλὴ φιλική θὰ δώσουμε στὸν κ. Κύρο, νὰ κεντρίσει λίγο τοὺς συνταχτες του νὰν τοῦ ζωντανέψουν τὸ φύλλο ποὺ τοῦ τὸ κατάντησαν ἀληθινὸ νεκροταφεῖο, καὶ νἀφίσουν τὶς φιλολογικὲς συζήτησες καταμέρος

—Οἱ τέτιες συζήτησες θέλουνε μελέτες καὶ καλὴ θέληση—πράματα ποὺ δὲ δείχνουνε νὰν τἄχουν οἱ συνταχτες του

— Ὁρίστε κι ἄλλη ἀπόδειξη· ὁ κ. Τοτός του γράφοντας πάλι τὶς προάλλες (στὶς ἄβυχες κι ἀσύνταχτες ἀντιπόκρισές του ἀπὸ τὸ Παρίσι) γιὰ τὸν Ψυχάρη, μᾶς πληροφορεῖ πὼς εἶναι καθηγητὴς στὸ Ἰνστιτοῦτο κι ὄχι στὴ Σορμπόνια—*διαψεύδει* δηλ. κατὰ τὴν ἀγιάτρευτη ἀρρώστια τῆς «Ἑστίας» μιὰ εἴδηση ποὺ δὲ δημοσιεύτηκε ἀκόμα!

— Νὰ μᾶς ξηγοῦσε τουλαχιστο ὁ βλογημένος τί διαφέρει ἡ μιὰ θέση ἀπὸ τὴν ἄλλη. Μα ναν τὸ ξέρει ἄραγε κι ὁ ἴδιος αὐτός;

— Ὁ κ. Φιλαρετος σὰν «Ἀθηνᾶ ὑγιεία» πῆγε καὶ προσκύνησε στὴν Ἀκρόπολη τὸ βωμὸ τῆς Παρθένας. Τὰ καρναβάλια, θαρροῦμε, ἀπὸ καιρὸ περάσανε, μὰ νὰ ποὺ μᾶς τὰ ξαναφέρνει καλοκαιριάτικα ὁ κ. Φιλάρετος μὲ τὸ θιασό του.

— Ἔτσι προσφώνησε ὁ Κορφιατης Δήμαρχος κ. Κόλλας τὸ Βασιλιά μας τὶς προάλλες στοὺς Κορφούς:

— «Μεγαλειότατε. Κολῶς μᾶς ἤρθες στὸ σπίτι μας, »σπίτι τοῦ Λαοῦ σου ποὺ γνωρίζει νὰ σὲ ἀγαπᾷ καὶ νὰ σὲ »λατρεύῃ. Τὸ σπίτι αὐτὸ, Μεγαλειότατε, ὑπερηφανεύεται, »ἐπειδὴ ἐδοκίμασε μαζί σου καὶ ἐπισημοποίησε ἀρκετὲς »οἰκογενειακὲς χαρὲς τοῦ εὐλογημένου οἴκου σου. Ὁ Θεὸς »νὰ φυλάττῃ Σὲ, τὴ Βασίλισσαν καὶ ὅλη τὴ Βασιλικὴ »οἰκογένεια γιὰ τὸ καλὸ τῆς Πατρίδας».

— Νὰ Δήμαρχος ποὺ ξέρει νὰ μιλήσει· μὰ ὁ κ. Κόλλας ξέρει καὶ νὰ γράφει ἔτσι ὄμορφα, καθὼς μιλάει, κ' ἐλπίζουμε ὕστερ' ἀπὸ ἕνα δυὸ φύλλα νὰ δημοσιέψουμε ἄρθρο του γραμένο πίτηδες γιὰ τὸ «Νουμᾶ».

— Δημοτικα μίλησε κι ὁ Βασιλιάς μας εὐχαριστώντας τοὺς Πατρινοὺς, μὰ οἱ Πατρινὲς ἡμερίδες τὰ λόγια του τὰ τυπώσανε στὴν καθαρεύουσα, γιατὶ σκεφτήκανε ἴσως πως ἡ Δημοτική μας δὲν ταιριαζει σὲ Βασιλικὰ χείλια.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. *Γ. Ὑπερ.* στὴ Σμύρνη. Λάβαμε τὴ συντρομή τοῦ 1907 κ' εὐχαριστοῦμε —κ. *Ρδ.* Μὴ βιαζεσαι. Θὰ μπεῖ κ αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του. —κ. *Κ. Φιρ.* στὴ Λαμία. *Ἰλιάδες* γιὰ τὴν ὥρα δὲν ἔχουμε. Ὕστερ' ἀπὸ δεκαπέντε μέρες θὰ μπορέσουμε νὰ σοῦ στείλουμε.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1907

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

			30 Ἀπριλίου 1907	31 Μαρτίου 1907
Ταμεῖον	Εἰς μεταλλικὸν	Δρ.	3,142,110.29	3,044,267.69
	Εἰς Τραπεζικὰ γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπέζης	»	383,990.—	196,775.—
	Εἰς κερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα	»	1,757,844.—	1,727,303.—
Ἐξωτερικὸ λ)σμοί.	Ἀντίτιμον μεταλλικοῦ εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν	»	40.652,448.17	35,139,75 .26
	Προϊὸν ἐκδοθέντ. Ἐθν. Δαν εἰς γρ. Ἑλλ. Σιδ 4% τοῦ 1902	»	11,293,026.-3	11,918,604.83
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ ἀναγ. κυκλοφ. Τραπ. Γραμμ.		»	65,778,575.42	65,778,575.42
» πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διδράχμων καὶ μονοδράχμων.		»	10,500,000.—	10,500,000.—
Ὁμολογίαι ἐθνικῶν δανείων	Εἰς χρυσὸν Δρ. 24,648,321.60			
	Εἰς Τραπ. Γραμμάτια » 27,741,037.75	»	52.389,359.35	52,389,359.35
Ἐντοκα γραμμάτια Ἑλληνικοῦ Δημοσίου εἰς τραπ γραμμάτια		»	2,000,000.—	2,000,000.—
Προεξοφλήσεις		»	21,956,416.50	21,857,882.71
Καθυστερήσεις προεξοφλήσεων		»	2,997,479.48	2,870,450.32
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρηματογράφων.		»	11,641,385.88	10,781,811.86
Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων		»	3,156,381.03	3,354,319.89
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ		»	64,210,569.99	63,760,732.45
Δάνεια εἰς δήμους, λιμένας καὶ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα.		»	45,757,819 22	45.477,166.07
Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας		»	14,655,116.75	14,143,955.79
Καθυστερήσεις χορηγήσεων εἰς γεωργοκτημ. καὶ γραμμ. Προν. Τραπέζης		»	4,672,896 95	4,701,274.21
Ἠπειροθεσσαλίας		»	4,920,988.50	4,920.988.50
Μετοχαὶ εἰς ἐγχώριους ἑταιρείας		»	1.500,000.-	1.500,000.—
Συμμετοχὴ εἰς Τραπέζαν Κρήτης		»	1.780,310 —	1,780.310 —
Ὁμολογίαι λαχ. δαν. Ἐθν. Τρ τῆς Ἑλλάδος 2 1/2 % εἰς τρ. γρ.		»		
Τοκομερίδια ἐν γένει		»		
Καταστήματα Τραπέζης καὶ κτήματα ἐξ ἀναγκαστικῶν ἐκποιήσεων		»	8,555,281.83	8,572,676.51
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς		»	2,915,2 8.66	2,901,662.46
Ἔξοδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως δαπανη κατασκευῆς Τραπεζ. Γραμματίων).		»	1,644,905.80	1,643,131.40
Διάφοροι λογαριασμοὶ		»	2,856,206.66	3,085,878.50
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ		»	2,805,075 80	4,612,983.97
Διεθνὴς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ λ)σμὸς ὑπηρ. Ἐθν. δαν. εἰς χρυσ.)		»		
Λ/σμὸς ἐξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη Τραπεζ. Γραμματίων		»	1.433,600.—	1,433,600.—
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας		»	960,000.—	960.000.—
Προμήθεια τροπῆς λαχειοφόρου δανείου (εἰς Τραπεζικὰ Γραμμάτια)		»	300,000.—	300.000.—
Διάφορα		»	1,723,410 75	2,213,016.51
		Δραχ.	388,621,477.87	383,566,459.70

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικὸν κεφάλαιον.		Δρ.	20,000 000.—	20,000,000.—
Ἀποθεματικὸν κεφάλαιον τακτικὸν καὶ ἔκτακτον		»	13,500,000.—	13,50 ,000 —
Τραπεζικὰ Γραμμάτια ἐν κυκλοφορίᾳ:		»		
α) διὰ λογαριασμὸν τῆς Κυβερνήσεως.	Δρ. 65,778,575,42			
β') » » τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.	» 46,833,023.16	»	112,611,598.58	111,953.449.15
Κερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα		»	10,500,000.—	10,500,000.—
Καταθέσεις ἄνευ τόκου εἰς μεταλλικὸν		»	12,926,091.16	6,100,675.05
Καταθέσεις ἄτοκοι		»	22,322,491.09	21,246,043.41
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι		»	862,645.74	663,675.94
Μεσίσματα πληρωτέα		»	258,350.—	317,340.—
Καταθέσεις Δημοσίου πρὸς χορήγησιν δανείων κατὰ τὸν ΒΦΜ' Νόμον		»	268,272.94	268,272.94
Διεθν. Οἰκονομ. Ἐπιτροπὴ λ)σμὸς καταθ. ἐκ δημ. ὑπεγγ. προσόδων.	Εἰς χρυσὸν Δρ 908,677.21 Εἰς τρ.γρ. » 8,505.687.34	»	9,414 364.55	7,217,717 73
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς χρυσὸν		»	23,589.73	8,292.58
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς τρ. γραμ.		»	280,027.12	326,115 27
Καταθέσεις δημοσίου εἰς χρυσὸν		»	1,855,967.76	3,430.237.47
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια κατὰ τὸν Νόμον ,ΒΨΕ'		»	10,701.48	4,010,701.48
Ἔντοκοι καταθέσεις Δημ. εἰς χρυσ. διὰ τὴν κατασκ. τοῦ Σ.Η.Δ.Σ.		»	11.293,026.83	11,918,604.83
» » » » τρ. γραμμ. » » »		»	411,248.21	562,796.21
Καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ		»	95,246,795.77	94,853,425.85
Λαχειοφόρον Δάνειον Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	43.669,560.—	43,669,560.—
» » » 2 1/2 εἰς τραπεζ. γραμμάτια		»	20,482,400.—	20,482,400.—
Ὑπηρεσία Λαχειοφόρου δανείου Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	1,455,762.—	1,728,486.—
» » » 2 1/2 % εἰς τραπεζ. γραμμάτια		»	106,827.50	205,110.—
Καταθέσεις Ταμιευτηρίου		»	8,165,980.01	8,012,814.38
Διάφορα		»	2,954,767.40	2,560,741 41
		Δραχ.	388,621,477.87	383,566,459.70

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Μαΐου 1907.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου

Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΞΗΣ